

STUDIU privind problemele sistemice care afectează răspunsul sistemului de protecție a copilului la exploatarea și abuzul sexual asupra copilului în Republica Moldova

www.coe.int/children

Construim Europa
pentru și cu copiii

STUDIU
privind problemele sistemice care
afectează răspunsul sistemului de
protecție a copilului la exploatarea
și abuzul sexual asupra copilului
în Republica Moldova

Autor:
Jean Claude Legrand

Ediția engleză:

BASELINE STUDY on systemic issues affecting the child protection system's response to child sexual exploitation and abuse in the Republic of Moldova

Opiniile exprimate în prezenta lucrare aparțin autorului și nu reflectă neapărat politica oficială a Consiliului European.

Toate drepturile sunt rezervate. Nicio parte a prezentei publicații nu poate fi tradusă, reprodusă sau transmisă, sub nicio formă sau prin niciun fel de mijloace, electronice (Internet etc.) sau mecanice, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau orice sistem de stocare sau recuperare de informații, fără permisiunea prealabilă în scris a Direcției de Comunicare (F-67075 Strasbourg Cedex sau publishing@coe.int).

Toate cererile privind reproducerea sau traducerea integrală sau parțială a acestui document trebuie adresate Direcției Comunicări. Toate celelalte corespondențe referitoare la această publicație ar trebui să fie adresate Direcției Drepturile Copilului; children@coe.int.

Copertă și machetă: Foxtrot SRL

© Fotografie copertă: Imagine folosită sub licența Shutterstock.com

© Consiliul European, martie 2020

STUDIU privind problemele sistemice care afectează răspunsul sistemului de protecție a copilului la exploatarea și abuzul sexual asupra copilului în Republica Moldova

Text elaborat și folosit cu permisiunea Consiliului European. Această traducere neoficială este publicată în coordonare cu Consiliul European, dar cu responsabilitatea unică a traducătorului.

© Consiliul European, martie 2020

Acest raport a fost elaborat în cadrul proiectului „Protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual în Republica Moldova”

Notă

Studiu privind problemele sistemice care afectează răspunsul sistemului de protecție a copilului la exploatarea și abuzul sexual asupra copilului în Republica Moldova (Studiu) a fost realizat sub auspiciile Direcției pentru Drepturile Copilului din cadrul Departamentului pentru Drepturile Copilului și Valorile Sportive ale Consiliului Europei (CE), în cadrul proiectului „Protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual în Republica Moldova”.

Pentru pregătirea acestui studiu, a fost analizat cadrul legal național și internațional, precum și alte materiale și documente relevante. Rezultatele studiului se bazează pe contribuțiile părților relevante, ale organizațiilor internaționale și cele neguvernamentale, colectate în timpul unei misiuni de constatare, care a fost desfășurată în mai 2019 și a unui atelier de lucru pentru prezentarea primei versiuni a studiului, organizat în octombrie 2019 la Chișinău.

Studiul a fost elaborat de către **Jean Claude Legrand**, consultant internațional cu expertiză și experiență vastă în îmbunătățirea sistemelor de protecție a copilului, care vizează sprijinirea copiilor victime ale violenței, inclusiv cea sexuală, în baza contribuției consultantului național **Tatiana Danilescu**, avocat cu experiență în domeniul justiției prietenoase copilului, precum și a echipei de proiect a Consiliului Europei.

Sumar executiv

Acest Studiu a fost elaborat în cadrul proiectului Consiliului Europei privind Protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual în Republica Moldova și are drept scop identificarea unora dintre problemele sistemice cheie care afectează răspunsul sistemului de protecție a copiilor la exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor în Republica Moldova, în vederea identificării pașilor următori în implementarea efectivă a Convenției de la Lanzarote la nivel național, inclusiv aspecte de coordonare inter-instituționale.

Setul de legi, politici, regulamente și servicii necesare în toate sectoarele – în special asistență socială, educație, sănătate, securitate și justiție – pentru a sprijini prevenirea și răspunsul la exploatarea sexuală și abuzul sexual asupra copiilor a fost analizat prin abordarea celor 4 P-uri, promovată de Convenția de la Lanzarote: – Prevenirea și combaterea exploatării sexuale și a abuzului sexual asupra copiilor; – Protecția drepturilor copiilor victime ale exploatării sexuale și ale abuzului sexual; – Urmărirea Penală („Prosecute” în engleză) a făptuitorilor; – Promovarea politicilor relevante și a cooperării naționale și internaționale împotriva acestui fenomen.

Acest raport propune o analiză a unei imagini prin contrast a situației în care se află Republica Moldova în ceea ce privește implementarea Convenției de la Lanzarote și tipul de suport și servicii oferite copiilor, care au fost victime ale exploatării și abuzului sexual.

Acesta recunoaște eforturile uriașe depuse în ultimii 15 ani pentru consolidarea protecției copilului la nivel național, identificarea unor lacune ca fiind direct legate de nivelul sărăciei din țară, resursele limitate ale autorităților locale și subdezvoltarea serviciilor.

Prezentul raport solicită Guvernului Republicii Moldova să ia măsuri urgente pentru a aborda unele probleme critice legate de protecția copiilor, pentru a se asigura că interesul superior al copiilor este plasat în centrul răspunsului privind protecția copilului la nivel național. Acesta solicită:

- 1) Implementarea unei abordări mai coordonate și mai eficiente în ceea ce privește creșterea gradului de conștientizare în vederea spargerii zidului tăcerii pentru prevenirea și combaterea exploatării sexuale și abuzului sexual asupra copiilor, cu o atenție sporită asupra adolescenților;
- 2) Revizuirea procedurilor de investigație și judiciare curente pentru a evita supunerea copiilor victime ale abuzului sexual la interviuri repetate și, în consecință, la victimizarea secundară;
- 3) Asigurarea că tuturor copiilor victime ale exploatării și abuzului sexual li se acordă aceleași drepturi la protecție, indiferent de vârsta sau de locul de domiciliu al acestora;
- 4) Crearea unui spațiu legal care să permită serviciilor sociale și organizațiilor neguvernamentale (ONG-uri) să ofere asistență psihologică și psihosocială copiilor victime, din momentul depunerii plângerii și pe durata întregului proces;
- 5) Modificarea cadrului normativ astfel ca asistența juridică gratuită să fie obligatorie pentru toți copiii care au fost victime ale exploatării și abuzului sexual și accesibilă la cea mai timpurie etapă a procesului de investigație;
- 6) Implementarea ghidurilor pentru autoritățile locale pentru a asigura organizarea sistematică de centre de plasament alternative de urgență pentru copiii victime ale abuzului sexual, atunci când aceasta este în interesul superior al copilului;
- 7) Dezvoltarea unor mecanisme de înaintare a plângerilor, accesibile și prietenoase pentru copii, care să permită copiilor din toate formele de îngrijire rezidențială și alternativă, să solicite ajutor în caz de riscuri grave de exploatare și abuzuri sexuale;

- 8) Aplicarea legislației naționale pentru a asigura faptul că atunci când un copil victimă a abuzului sexual nu-și menține declarațiile, urmărirea penală a infractorului este continuată în mod sistematic;
- 9) Crearea unui mecanism care să asigure elaborarea unei strategii și a unui plan de acțiuni aferent pentru implementarea Convenției de la Lanzarote, însoțit de mecanisme de coordonare și monitorizare corespunzătoare, inclusiv indicatori și monitorizarea responsabilităților;
- 10) Definirea tipurilor de date necesare pentru a asigura urmărirea provocărilor referitoare la exploatarea și abuzul sexual și definirea responsabilităților diferitelor ministere în compilarea și analizarea unor astfel de date, în vederea pregătirii publicării rapoartelor analitice anuale;
- 11) Dezvoltarea unei strategii, ca parte a viitoarei revizuirii a planului de acțiuni a Strategiei pentru protecția copilului, pentru dezvoltarea capacităților profesioniștilor care lucrează la nivel local;
- 12) Asigurarea unei participări mai active a copiilor la elaborarea și implementarea politicilor de prevenire a exploatării și abuzului sexual.

Cuprins

NOTĂ	3
SUMAR EXECUTIV	4
ABREVIERI	7
INTRODUCERE	8
ELEMENTE DE ANALIZĂ A SITUAȚIEI COPIILOR CARE SE REFERĂ LA EXPLOATAREA ȘI ABUZUL SEXUAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA	10
1. URMĂRIREA PENALĂ A FĂPTUITORILOR: CADRUL NORMATIV NAȚIONAL ȘI DE REGLEMENTARE, ȘI UNELE OBSERVAȚII PRIVIND PRACTICILE ÎN IMPLEMENTAREA ACESTORA.	13
1.1 Introducere	13
1.2 Prezentare generală a cadrului normativ și de politici în vigoare	13
1.3 Prezentare generală a practicilor judiciare care vizează copiii	18
1.4 Concluzii și recomandări	21
2. PROTECȚIA DREPTURILOR COPIILOR VICTIME ALE EXPLOATĂRII SEXUALE ȘI ALE ABUZURILOR SEXUALE: IDENTIFICAREA, MANAGEMENTUL DE CAZ ȘI PLASAMENTUL COPILULUI	23
2.1 Introducere	23
2.2 Identificarea și referirea cazurilor suspecte	23
2.2.1 Prezentarea generală a cadrului normativ	23
2.2.2 Practicile	24
2.3 Managementul de caz	26
2.4 Plasamentul copiilor pentru protejarea acestora	27
2.5 Concluzii și recomandări	28
3. PREVENIREA EXPLOATĂRII ȘI ABUZULUI SEXUAL ASUPRA COPIILOR: CALIFICAREA PROFESIONALĂ, INFORMAREA COPIILOR, SIGURANȚA ÎN MEDIUL ONLINE, CAMPANII DE CONȘTIENȚIZARE ȘI MONITORIZAREA ULTERIOARĂ A ABUZATORILOR	30
3.1 Introducere	30
3.2 Formarea profesională și conștientizarea în rândul persoanelor care lucrează cu copiii	30
3.3 Selectarea și angajarea persoanelor în activități care implică contacte regulate cu copiii	32
3.4 Măsuri educaționale pentru copii în învățământul primar și secundar	33
3.5 Siguranța în mediul online pentru copii	34
3.6 Servicii de asistență și consiliere prin telefon/internet	34
3.7 Programe și măsuri preventive de intervenție pentru potențiali agresori	35
3.8 Concluzii și recomandări	36
4. PROMOVAREA POLITICILOR ADECVATE ȘI A COOPERĂRII LA NIVEL NAȚIONAL ÎMPOTRIVA EXPLOATĂRII ȘI ABUZULUI SEXUAL ASUPRA COPIILOR: MECANISME DE COORDONARE, COLECTAREA DATELOR ȘI MONITORIZAREA IMPACTULUI	37
4.1 Introducere	37
4.2 Opțiuni de coordonare națională	37
4.2.1 Coordonarea de către un singur minister	38
4.2.2 Strategia pentru protecția copilului	39
4.2.3 Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului	39
4.2.4 O comisie parlamentară	41
4.3 Coordonarea la nivel local	41
4.3.1 Alocările bugetare	41
4.4 Monitorizarea	42
4.5 Colectarea datelor	43
4.6 Concluzii și recomandări	45
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI FINALE	46
BIBLIOGRAFIE	48

Abrevieri

CNPDC	Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului
Comitetul Lanzarote	Comitetul părților la Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual
Convenția de la Lanzarote	Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual
Hotărârea Guvernului nr. 270	Hotărârea Guvernului nr. 270 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului
La Strada	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”
Legea nr. 140	Legea nr. 140 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MJ	Ministerul Justiției
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
MTIC	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor
ONU	Organizația Națiunilor Unite
Studiu	Studiu privind problemele sistemice care afectează răspunsul sistemului de protecție a copilului la exploatarea și abuzul sexual asupra copilului în Republica Moldova
TIC	Tehnologiile informației și comunicații

Introducere

Prezentul Studiu are drept scop identificarea unor problemele sistemice cheie care afectează răspunsul sistemului de protecție a copiilor la exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor în Republica Moldova, pentru a identifica pașii următori în implementarea efectivă a Convenției de la Lanzarote la nivel național, inclusiv aspectele de coordonare inter-sectoriale.

Acest exercițiu a fost realizat la solicitarea proiectului Consiliului Europei privind Protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual în Republica Moldova¹, care este implementat în cadrul Planului de acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova (2017–2020)². Proiectul oferă suport pentru consolidarea răspunsului statului la exploatarea sexuală și abuzul sexual asupra copiilor, prin implementarea mai eficientă a Convenției Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual (Convenția de la Lanzarote)³ în Republica Moldova.² În mod special, studiul contribuie la realizarea rezultatului imediat 1.2 al Proiectului „consolidarea capacității sistemului de protecție a copilului de a elabora și pune în aplicare măsuri și răspunsuri în cazurile de abuz și exploatare sexuală a copiilor”.

Obiectivul este de a contribui prin oferirea părților cheie interesate a unei revizuirii analitice a structurii și funcțiilor sistemului actual de protecție a copilului, inclusiv a politicilor cheie, cadrului normativ, serviciilor furnizate, mecanismelor de coordonare și monitorizare, în scopul identificării reperelor cheie realizate, precum și a lacunelor în ceea ce privește implementarea Convenției de la Lanzarote în Republica Moldova⁴. Ideea de abordare sistemică nu prescrie domeniul de aplicare pentru un anumit cadru, cum ar fi prevenirea și răspunsul la exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor. Accentul cheie se va pune pe răspunsul la exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor. Bazându-se pe practicile promițătoare ale părților la Convenția de la Lanzarote, studiul va revizui modul în care, în contextul actual din Republica Moldova, sistemul de protecție a copilului a reușit să abordeze exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor și va elabora recomandări în vederea îmbunătățirii implementării Convenției de la Lanzarote în Republica Moldova.

Cartografierea unui sistem de protecție a copilului necesită analiza „setului de legi, politicilor, reglementărilor și serviciilor necesare în toate sectoarele sociale – în special asistență socială, educație, sănătate, securitate și justiție – în vederea susținerii prevenirii și a răspunsului la riscurile aferente protecției” (definiția UNICEF agreată împreună cu o serie de parteneri). Responsabilitățile sunt deseori împărțite între agențiile guvernamentale, cu servicii prestate de autoritățile locale, furnizorii nestatali și grupurile comunitare, făcându-se coordonarea între sectoare și niveluri, inclusiv sisteme de referire de rutină, o componentă necesară a sistemelor eficiente de protecție a copilului. Coordonarea asigură ca toți actorii și sistemele esențiale – educația, sănătatea, asistența socială, justiția, societatea civilă, comunitatea și familia – lucrează concertat în scopul prevenirii abuzului, exploatării, neglijării și a altor forme de violență împotriva copiilor și în scopul protejării și asistării copiilor în aceste situații.

Convenția de la Lanzarote promovează o abordare a celor **4 P-uri**: – **Prevenirea** și combaterea exploatării sexuale și a abuzului sexual asupra copiilor; – **Protecția** drepturilor copiilor victime ale exploatării sexuale și abuzului sexual; – **Urmărirea penală** („Prosecute” în versiunea engleză) a făptuitorilor; și – **Promovarea** politicilor relevante și a cooperării naționale și internaționale împotriva acestui fenomen.

-
1. A se vedea mai multă informație despre proiect la: <https://www.coe.int/en/web/chisinau/protecting-children>
  2. Planul de acțiuni al Consiliului Europei pentru Republica Moldova (2017–2020), aprobat de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 1 februarie 2017, (CM/Del/Dec(2017)1276/2.1bisa), disponibilă în versiunea engleză la: <https://rm.coe.int/16807023ee>
  3. A se vedea informația despre Convenția de la Lanzarote (25.10.2007), disponibilă în versiunea engleză la: <https://www.coe.int/en/web/children/lanzarote-convention>
  4. Republica Moldova a ratificat Convenția de la Lanzarote prin Legea nr. 263 din 19.12.11, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=13045&lang=ro

În scopul consolidării în continuare a mesajul transmis prin recomandările prezentate deja de Comitetul Lanzarote⁵, prezentul raport este structurat în conformitate cu abordarea celor 4 P-uri.

După o prezentare a exercițiului de cartografiere, vom continua cu o scurtă analiză a situației socio-economice a copiilor în ceea ce privește exploatarea și abuzul sexual în Moldova. În capitolul privind **Urmărirea penală**, este realizată o revizuire a cadrului normativ și de politici actual, care se referă la exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor și practicile judiciare care afectează copiii, în scopul încadrării analizei generale a Studiului. În capitolul privind **Protecția**, politicile și serviciile de protecție a copilului, cu accent pe identificarea și sesizarea cazurilor suspectate, gestionarea cazurilor și plasamentul copiilor pentru protecția acestora, sunt analizate în contextul exploatării și abuzului sexual asupra copiilor. În capitolul privind **Prevenirea**, sunt examinate o varietate de strategii de prevenire, incluzând, în mod special, formarea profesională și creșterea gradului de conștientizare în rândul persoanelor care lucrează cu copiii, selecția și angajarea persoanelor în activități care implică contacte regulate cu copiii, măsuri educative pentru copii pe durata învățământului primar și secundar, siguranța online pentru copii, servicii de asistență și consiliere prin telefon/internet, precum și programe de intervenție preventivă și măsuri pentru potențialii agresori. **Promovarea** politicilor relevante în scopul abordării problemelor de coordonare, colectare și monitorizare a datelor vor fi examinate în Capitolul al patrulea.

Multe dintre aspectele care trebuie îmbunătățite, menționate în prezentul Studiu sunt deja cunoscute de profesioniștii care lucrează asupra acestora. Prin urmare, a fost alegerea noastră să ne concentrăm doar pe 12 recomandări critice pentru a concluziona prezentul raport. Capitolul final va identifica aceste domenii cheie în care sunt prezentate recomandările pentru Guvernul Republicii Moldova de a lua măsuri urgente, pentru abordarea problemelor critice în vederea asigurării faptului că interesul superior al copilului este plasat în centrul răspunsului la protecția copilului la nivel național.

Acest raport nu trebuie considerat ca o finalitate în sine, ci ca un element care contribuie în continuare la procesul în derulare a reformei din Republica Moldova. Prin urmare, obiectivul este de a iniția acțiuni în direcția unei reforme durabile, în urma cărora copiii care sunt victime, martori sau care sunt expuși riscului de violență sexuală în Republica Moldova să beneficieze de un răspuns consolidat din partea statului, de un efort mai eficient și mai coordonat de a preveni, proteja și urmări penal exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor.

S-au făcut eforturi pentru a consulta o mare varietate de părți interesate pe parcursul întregului proces. Calendarul și contextul politic al țării nu au permis o consultare mai aprofundată a profesioniștilor din linia întâi și a actorilor de nivel local, ceea ce va limita în cele din urmă sfera de aplicare a Studiului și sfera recomandărilor acestuia. În timpul pregătirii prezentului studiu, au fost consultate multe documente; acestea nu au fost menționate în mod sistematic pentru a facilita lectura și invităm cititorii să consulte bibliografia de la sfârșitul documentului.

---

5. A se vedea mai multă informație despre Comitetul Lanzarote, mandatul acestuia, opiniile și rapoartele publicate, în versiunea engleză, disponibile la: <https://www.coe.int/en/web/children/lanzarote-committee> și rapoartele de monitorizare, disponibile în versiunea engleză la: <https://www.coe.int/en/web/children/monitoring1>

Elemente de analiză a situației copiilor care se referă la exploatarea și abuzul sexual în Republica Moldova

Conform ultimului recensământ al populației, la începutul anului 2016, Republica Moldova avea o populație de 3 553 100 de persoane, cu aproximativ 7 000 de persoane (0,2%) mai puțin comparativ cu anul 2011. Numărul copiilor cu vârsta sub 18 ani a scăzut mult mai repede decât populația totală – adică, 669 600 de copii la 01.01.2019 sau cu 21 300 de copii mai puțin decât în 2015, reprezentând o reducere de 3% în doar cinci ani. Drept urmare, ponderea totală a copiilor din populația totală a scăzut la 18,9% în 2019, comparativ cu 19,4% în 2015. Ponderea copiilor care trăiesc în mediul rural este semnificativ mai mare (64% în 2017), parțial datorită diferenței crescânde a natalității pentru zonele rurale și urbane.⁶

Indicatorii utilizați în mod curent aferenți standardelor de viață și de dezvoltare umană în Republica Moldova sunt la un nivel scăzut în comparație cu alte economii de tranziție. Necesitatea serviciilor sociale este de la sine înțeles, deoarece sărăcia, lipsurile materiale și excluderea socială sunt larg răspândite. Sărăcia este concentrată, în principal, în zonele rurale, iar diferența de sărăcie dintre mediul rural și cel urban se accentuează.

Datele oficiale indică faptul că peste 330 000 de persoane lucrează în străinătate, dar se consideră că numărul neoficial al celor care au părăsit țara este de până la 1 milion de persoane. Se estimează că 36 200 de copii nu trăiesc în familii cu ambii părinți, în principal din cauza migrației unuia sau a ambilor părinți. O mare parte dintre aceștia locuiesc cu bunicii în zonele rurale, unde lipsurile sunt mai frecvente.

Migrația părinților poate avea efecte pozitive asupra copiilor din perspectiva unui acces sporit la resurse, dar erodează structurile și relațiile familiale și afectează dezvoltarea socială și psihologică a copiilor rămași acasă. Relația schimbată cu părinții și îngrijitorii lor crește, de asemenea, și pericolul unui comportament riscant și al contactului cu legea.

În ciuda evoluțiilor încurajatoare din ultimii ani în ceea ce privește sistemele de protecție a copilului și de educație din Republica Moldova⁷, drepturile mai multor grupuri de copii sunt încă încălcate și aceștia suferă de lipsuri și inechități persistente: aceștia sunt copiii din familiile sărace, copiii cu dizabilități, copiii de etnie romă, copiii „lăsați în urmă” ca urmare a migrației și majoritatea adolescenților în situații de risc.

Sănătatea reproductivă a adolescenților este precară, cu un nivel ridicat de infecții cu transmitere sexuală, predominant în rândul tinerilor, în parte datorită utilizării reduse a metodelor de contracepție moderne în comparație cu semenii lor din țările est-europene. În general, cunoștințele comprehensive cu privire la prevenirea HIV în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani sunt scăzute. Consumul de alcool de către adolescenți cel puțin o dată în viața lor variază de la 28% pentru copiii de 11 ani la 82% pentru cei de 17 ani. Pe lângă gradul scăzut de conștientizare în ceea ce privește practicile de sănătate preventivă și accesul limitat la centrele de sănătate prietenoase tinerilor, participarea adolescenților la viața socială și la procesele de luare a deciziilor, atât la domiciliu, cât și în societate, rămâne foarte scăzută.

Violența și abuzul emoțional acasă și la școală sunt un fapt în viața zilnică a multor copii din Republica Moldova. O proporție excepțional de ridicată a copiilor cu vârste cuprinse între 2 și 14 ani (76%) se confruntă cu o disciplină violentă acasă, inclusiv abuz psihologic și pedepse fizice. Situația este puțin mai bună pentru fete în

6. Date oficiale ale Biroului Național de Statistică disponibile la: www.statistica.gov.md

7. Conform UNICEF, în Republica Moldova s-au obținut rezultate remarcabile în reducerea mortalității și morbidității. De la mijlocul anilor 1990, mortalitatea sub cinci ani a scăzut cu aproape jumătate, iar ratele mortalității infantile au scăzut cu mai mult de jumătate. Țara are niveluri destul de reduse de malnutriție cronică în rândul copiilor. În educație, s-a înregistrat o creștere puternică în ceea ce privește înmatricularea copiilor de grădiniță. În același timp, țara a înregistrat progrese în includerea copiilor cu dizabilități și nevoi educaționale speciale, în educația de masă. Reformele din sectorul protecției copilului au dus la o reducere de trei ori a numărului de copii care trăiesc în servicii de îngrijire rezidențială din 2010, în paralel cu o creștere semnificativă a numărului de copii care sunt plasați în servicii de îngrijire alternativă.

comparație cu băieții. Intimidarea/hărțuirea (bullying) și alte tipuri de violență sunt larg răspândite nu numai acasă, ci și, destul de frecvent, în școli. Conform rapoartelor privind dezvoltarea și sănătatea adolescenților, aproape fiecare al doilea adolescent din Republica Moldova cunoaște un coleg care suferă din cauza intimidării/hărțuirii la școală. Copiii devin din ce în ce mai des victimele infracțiunilor comise în cadrul familiei lor. Conform datelor Biroului Național de Statistică, 1 500 de copii au fost victime ale unei infracțiuni în 2018, cu 33,8% mai mulți față de 2014. Dintre acestea, 9,3% constituie relații sexuale cu persoane care nu au împlinit vârsta de 16 ani, 7,3% sunt violuri și 6,1% acte de huliganism. Numărul infracțiunilor sexuale raportate, care implică copii, în Republica Moldova este în creștere: între 2014 și 2018, numărul dosarelor penale în care copiii au fost victime ale infracțiunilor sexuale a crescut cu 45% (de la 219 la 398, conform rapoartelor Inspectoratului General al Poliției).

În multe cazuri, victimele violenței sexuale se confruntă cu multiple obstacole juridice, sociale, culturale și economice, inclusiv în procesul de acces la justiție. Colaborarea dintre sectorul justiției și serviciile sociale pentru asistarea victimelor exploatării și a abuzului sexual este încă slab dezvoltată, în timp ce asistența socială și serviciile pentru reintegrarea victimelor în comunitate sunt aproape indisponibile. Chiar dacă sunt prevăzute de lege, victimele au rareori acces la consiliere psihologică de calitate sau la asistență juridică calificată și gratuită din partea instituțiilor statului.

Calea victimelor violenței sexuale prin sistemul de justiție este dificilă și descurajantă. Deseori, acestea sunt victimizate în continuare de către profesioniștii care intră în contact cu ele – polițiști, ofițeri de urmărire penală, medici legiști, procurori și judecători. Contactele cu agresorul lor nu sunt limitate, așa cum ar trebui să fie, iar victimele sunt expuse amenințărilor și ofertelor de mediere din partea făptuitorului și o lipsă generală de empatie din partea sistemului de justiție. Acest lucru se reflectă în numărul de cauze juridice abandonate de victime înainte de încheierea acestora, în numărul mic de sentințe, combinate cu pedepse ușoare.

Gradul de utilizare a internetului în gospodăriile moldovenești a crescut în mod semnificativ. Datele pentru anul 2016, publicate de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, arată că numărul clienților care utilizează servicii de internet a crescut cu 39,4%, comparativ cu numărul clienților din aceeași perioadă a anului precedent. Potrivit studiului „Siguranța copiilor pe internet”, mulți copii întreprind acțiuni riscante pe internet⁸. Datele cercetării arată, de asemenea, că cunoștințele specifice despre comportamentul riscant în mediul online sunt limitate sau că adolescenții cunosc, dar nu respectă regulile privind siguranța în mediul online.

Profilul a 40 de copii, care au fost victime ale abuzului sexual sau violenței sexuale au fost ajutați în prima jumătate a anului 2018 de asociația obștească Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (La Strada), care dezvăluie câteva tendințe îngrijorătoare privind comunicarea în mediul online între copii. Copiii, în special fetele, care devin victime ale abuzului sexual și/sau traficului de persoane prin intermediul internetului, au o vârstă din ce în ce mai fragedă. Lipsa îngrijirii parentale constituie un alt factor de vulnerabilitate aferent traficului și exploatării și abuzului sexual, și anume mai mult de jumătate dintre copiii victime trăiau în centre de plasament sau cu bunicii lor. Lipsurile materiale, precum și lipsa comunicării și a relațiilor bazate pe încredere și sentimentul de securitate în propria familie îi fac pe acei copii vulnerabili în fața abuzatorilor. Evaluările psihologice ale acestor copii au arătat o lipsă gravă de comunicare și existența unei relații complicate cu propriii părinți. Doar 30% dintre copiii care au fost abuzați au raportat abuzul din proprie inițiativă.

Structura teritorial-administrativă actuală a Republicii Moldova este foarte fragmentată. Există 898 de circumscripții administrative (de nivelul 1) care își au propriul primar. Doar 14% dintre acestea au o populație de peste 5 000 de persoane, iar o treime au mai puțini locuitori decât minimul prevăzut de lege, adică 1 500. Acestea sunt predominant rurale (94% sau 844 unități). Indiferent de dimensiunea și capacitatea lor administrativă, responsabilitățile acestora includ aprovizionarea cu apă, gestionarea deșeurilor, construcția drumurilor, transportul local, activități sportive și de tineret, construirea de locuințe sociale și servicii de protecție a copilului. Fragmentarea și subfinanțarea multor autorități publice locale reduc în mod serios capacitatea acestora de a oferi servicii pentru copii. Descentralizarea fiscală a pus în pericol disponibilitatea, calitatea și durabilitatea serviciilor de protecție a copilului prestate de autoritățile locale și finanțate din bugetele locale. Prestarea

8. Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (Moldova), Sumar al Studiului „Siguranța copiilor pe internet”, 2018. Conform studiului, doar 9% dintre copiii care au primit propuneri indecente pe internet au spus acest lucru părinților sau unui alt adult și au cerut sfaturi. Datele cercetării arată o tendință în rândul copiilor cu vârste cuprinse între 12–15 ani de a se întâlni cu persoanele pe care le-au cunoscut în mediul online. Astfel de acțiuni au fost întreprinse de 35,9% dintre aceștia. Mai mult de jumătate dintre acești copii au ajuns în situații pe care le-au regretat când au întâlnit persoana în cauză. 80% dintre copii au declarat că sunt conștienți de siguranța în mediul online. Studiu disponibil la: http://lastrada.md/files/resources/3/sumar_executiv_final.pdf

actuală de servicii este fragmentată, serviciile nu sunt distribuite în mod egal la nivel național și multe dintre acestea depind mai degrabă de susținerea donatorilor și de voința politică, decât să se bazeze pe evaluări ale necesităților (de ex., serviciile sociale pentru copii și familii sunt toate afectate de standardele financiare subestimate).

În timp ce reformele sociale sunt în derulare, mai multe legi privind justiția socială sunt slab implementate. Aceasta s-a datorat, inițial unei finanțări inadecvate: în 2016 s-a estimat că Republica Moldova a alocat 8 euro pe persoană pentru sistemul său de justiție ocupând ultimul loc printre țările membre ale Consiliului Europei; în 2018 această alocare aproape s-a dublat ajungând până la 14,3 euro pe persoană, rămânând de 4,5 ori mai mică decât media țărilor Consiliului Europei. Trebuie menționat însă că în 2018 alocarea făcută sistemului de justiție în bugetul de stat este ridicată reprezentând 1,3% din totalul cheltuielilor publice, pe când media pentru țările din Consiliul Europei este de 0,9%. Educația, sănătatea publică și protecția socială sunt sectoarele care consumă cea mai mare parte a cheltuielilor publice. Consolidarea competențelor în educație și asistență medicală ar putea fi realizate prin intermediul reformelor, dar costurile inițiale pentru modernizarea sistemelor de învățământ și spitale sunt mari. Deși există o serie de beneficii și servicii pentru familiile cu copii, acestea vizează, în principal, abordarea riscurilor odată ce acestea s-au materializat deja; cauzele principale ale separării familiei, neglijării, abuzului și violenței împotriva copiilor nu sunt abordate în mod sistematic. Reforma sistemului de îngrijire rezidențială lansată în 2007, nu a fost completată de o dezvoltare suficientă a serviciilor alternative. În ceea ce privește protecția socială, provocarea rămâne de a direcționa asistența socială către cei mai nevoiași. Sistemul de servicii sociale, inclusiv asistența socială și protecția copilului, rămâne fragmentat.

1. Urmărirea penală a făptuitorilor: Cadrul normativ național și de reglementare, și unele observații privind practicile în implementarea acestora.

1.1 INTRODUCERE

Convenția de la de la Lanzarote impune statelor să cerceteze penal făptașii în baza dreptului penal material pentru a aborda toate formele de abuz și exploatare sexuală, precum abuzul dintr-o poziție de încredere⁹, abuzul copiilor vulnerabili, exploatarea sexuală a copiilor prin intermediul prostituției și a materialelor ce conțin imagini cu abuz sexual asupra copiilor, ademenirea, ispitirea și coruperea copiilor în scopuri sexuale, participarea sau complicitatea și tentativele de a comite o infracțiune. Convenția definește cerințele jurisdicționale pentru inițierea procedurilor și pedepsirea infractorilor și definește standardele pentru investigarea, urmărirea penală și dreptul procesual; aceasta obligă statele să pună în aplicare măsuri generale de protecție a copiilor și modalități adecvate pentru investigații și interviuri prietenoase pentru copii.

În mod special, Convenția prevede:

- ▶ Existența unor instrumente juridice cheie pentru incriminarea infracțiunilor, cum ar fi angajarea în activități sexuale cu un minor, care nu a împlinit vârsta legală, exploatarea sexuală a copiilor prin intermediul prostituției și a materialelor ce conțin imagini cu abuz sexual asupra copiilor și incriminarea utilizării noilor tehnologii informaționale și comunicații (TIC), precum internetul în scopul vătămării sau abuzării sexuale a copiilor (art. 18–23 Convenția de la Lanzarote).
- ▶ Existența unui instrument juridic principal pentru a asigura că investigațiile și procedurile penale se desfășoară în interesul superior al copilului și cu respectarea drepturilor acestuia (art. 30–36 Convenția de la Lanzarote).

1.2 PREZENTARE GENERALĂ A CADRULUI NORMATIV ȘI DE POLITICI ÎN VIGOARE

Pentru a asigura conformitatea legislației naționale la cerințele Convenției de la de la Lanzarote, au fost realizate acțiuni semnificative.

Înainte de ratificarea Convenției de la Lanzarote, diferite acte legislative au fost modificate pentru a armoniza cadrul normativ național la dispozițiile Convenției. Grupurile de lucru inter-instituționale au identificat lacunele care trebuie abordate (de ex. Ademenirea în scopuri sexuale, prostituția infantilă). Acest exercițiu specific a fost realizat în cadrul unui proces mai larg de reformare a sistemului de protecție a copilului prin aprobarea documentelor de politici și a unei serii de modificări legislative și procedurale. Procesul de reformă a sistemului de protecție a copilului este în derulare.

Nu există o foaie de parcurs sau un plan de acțiuni separat pentru implementarea Convenției de la Lanzarote la nivel național, însă mai multe documente de politici naționale includ anumite acțiuni sau activități care contribuie la punerea în aplicare a Convenției la nivel național, cele mai relevante fiind:

9. Cercul de încredere al copilului este definit ca cuprinzând membrii familiei extinse și persoanele apropiate copilului care exercită influență asupra copilului. Noțiunea de cerc de încredere este interpretată de Comitetul părților (Comitetul Lanzarote) Convenției de la Lanzarote ca incluzând: membrii familiei și familiei extinse, îngrijitorii copilului sau persoanele care exercită controlul asupra acestuia, persoane cu care copilul are relații și care au influență asupra lui, inclusiv semenii.

Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”¹⁰: În urma procesului de naționalizare a Obiectivelor Organizației Națiunilor Unite (ONU) de Dezvoltare Durabilă, Guvernul a elaborat proiectul Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”. Acesta stabilește prioritățile de dezvoltare sectorială pe termen lung, contribuind la distribuirea strategică a resurselor bugetare și instituționale. În proiectul acestei strategii sunt examinate următoarele obiective: Stoparea abuzului, exploatării, traficului de ființe umane și a tuturor formelor de violență împotriva copiilor și a torturii acestora (16.2); Reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență (16.1).

Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru perioada 2018–2022¹¹: Planul național de acțiune pentru drepturile omului este instrumentul care materializează politica statului privind consolidarea protecției drepturilor omului. Unul dintre obiectivele sale se referă la respectarea drepturilor copiilor victime ale infracțiunii, având ca scop creșterea garanțiilor pentru copiii victime ale infracțiunii prin asigurarea audierii acestora în condiții speciale. Trebuie menționat faptul că acesta este cel de-al treilea document de politici publice care vizează realizarea și promovarea drepturilor omului în Republica Moldova. Acesta a fost precedat de două documente similare pentru perioadele 2004–2008¹² și 2011–2014¹³, care includeau, de asemenea, acțiuni relevante pentru implementarea Convenției de la Lanzarote, cum ar fi dezvoltarea și aprobarea mecanismului intersectorial de colaborare și a Serviciului pentru linia telefonică de urgență pentru copii, asigurarea accesului necondiționat la asistența juridică pentru copiii victime și consolidarea capacităților specialiștilor din sistemul de justiție care lucrează cu și pentru copii.

Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru 2018–2023 și Planul de acțiuni pentru 2018–2020¹⁴: Strategia a identificat lacunele existente în sistem și oferă măsuri pentru evitarea audierilor repetate ale copiilor victime, inclusiv asistență juridică calificată prevăzută pentru copiii victime, standardele care urmează a fi elaborate privind spațiile de audiere pentru copii și o mai bună cooperare între Sistemul Național de Sesiare (SNS) și Mecanismul de cooperare intersectorială (MCI).

Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe 2018–2023 și Planul de acțiuni pentru 2018–2020¹⁵: Această strategie a fost elaborată în conformitate cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul).¹⁶ Strategia prevede dezvoltarea serviciilor de protecție și asistență pentru victimele infracțiunilor sexuale, precum și măsuri eficiente de asistență și acces la justiție pentru victimele violenței domestice, inclusiv copiii victime ale violenței sexuale.

Strategia pentru protecția copilului pentru 2014–2020 și Planul de acțiuni pentru 2016–2020¹⁷: Unul dintre cele trei domenii principale ale dezvoltării politicii de protecție a copilului prezentate în Strategie este violența împotriva copiilor. Planul de acțiuni prevede dezvoltarea Serviciilor Regionale Integrate de Asistență pentru copiii victime și martori ai infracțiunilor, pe baza modelului islandez de tip Barnahus.¹⁸

10. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1083 din 08.11.2018, disponibilă la: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf
11. Planul național de acțiune în domeniul drepturilor omului pentru perioada 2018–2022 aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 89 din 24.05.2018, disponibilă la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376768>
12. Planul național de acțiune pentru drepturile omului pentru perioada 2004–2008 aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 415 din 24.10.2003, disponibilă la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=306857>
13. Planul național de acțiune pentru drepturile omului pentru perioada 2011–2014 aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 90 din 12.05.2011, disponibil la: <http://lex.justice.md/md/339395/>
14. Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018–2023 și Planul de acțiune pentru anii 2018–2020 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 461 din 22.05.2018, disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=375580>
15. Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018–2023 și Planul de acțiune pentru anii 2018–2020 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 281 din 03.04.2018, disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=374992>
16. Republica Moldova a semnat Convenția de la Istanbul la 6 februarie 2017, dar încă nu a ratificat-o.
17. Strategia pentru protecția copilului pentru 2014–2020 și Planul de acțiune pentru 2016–2020 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10.06.2014, disponibil la: <http://lex.justice.md/md/353459/>, <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=365755&lang=1>
18. Dezvoltat în Islanda în 1998, Barnahus (termenul islandez pentru o casă cu copii) este recunoscut în prezent drept unul dintre modelele principale din Europa pentru un răspuns coordonat, prietenos copilului, multidisciplinar și inter-instituțional pentru copiii victime și martorii violenței sexuale. Modelul oferă o abordare de tip „ghișeu unic” într-un spațiu prietenos copilului, coordonând în paralel investigația penală și cea vizând bunăstarea copilului, în cazurile de abuzuri sexuale asupra copiilor și oferind toate serviciile de suport într-un cadru unic, „sub același acoperiș”. În primul său raport de implementare, Comitetul Lanzarote a recunoscut modelul Barnahus ca exemplu de practică promițătoare. Pentru mai multe informații, consultați Raportul de implementare a Consiliului Europei, Protecția copiilor împotriva abuzurilor sexuale în cercul de încredere: Cadru, adoptat de Comitetul Lanzarote la 4 decembrie 2015, disponibil în engleză la: <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>

and witnesses of crime, based on the Icelandic Barnahus model¹⁹.

Planul de acțiuni privind promovarea siguranței pe internet a copiilor și adolescenților pentru 2017–2020²⁰:

Acest plan de acțiuni a fost aprobat în vederea creșterii siguranței pe internet a copiilor și adolescenților. Acesta include acțiuni care vizează reducerea conținutului ilegal pe internet și a comportamentului cu impact negativ în mediul online, promovarea unui mediu digital mai sigur pentru copii și adolescenți, creșterea gradului de conștientizare și informarea părților vizate, cu privire la riscurile mediului online. De asemenea, Planul de acțiuni, reglementează elaborarea de instrucțiuni metodice privind investigarea infracțiunilor sexuale comise împotriva copiilor prin utilizarea TIC (acțiunea 4.4).

Programul național de securitate cibernetică al Republicii Moldova pentru 2016–2020²¹: Trebuie menționat faptul că acest program include ajustarea legislației naționale la prevederile Convenției de la Lanzarote (4.5) în domeniul prevenirii și combaterii criminalității informatice. Ministerul Afacerilor Interne (MAI), în parteneriat cu Procuratura Generală, sunt responsabili de implementarea acestui program.

Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 și Planul de acțiuni²² (2015–2020): Scopul Strategiei este dezvoltarea și consolidarea sectorului de tineret, prin contribuția la crearea unui mediu adecvat pentru a asigura dezvoltarea fiecărui tânăr, la nivel personal și profesional, inclusiv pe cei din grupurile dezavantajate. Prioritățile sunt participarea tinerilor, dezvoltarea serviciilor pentru tineret și abilitarea economică a tinerilor.

Strategia de reformă a sectorului justiției pentru 2011–2016²³: Direcția strategică 6.3 a strategiei a subliniat justiția în interesul copiilor ca prioritate pentru Republica Moldova. Principalele realizări în urma implementării Strategiei includ: audierea copiilor victime și martori ai unor infracțiuni se realizează în condiții speciale, accesul la asistență juridică gratuită garantată de stat necondiționată pentru copiii victime ale infracțiunilor, amenajarea unor spații speciale pentru audierea copiilor victime și martori ai unor infracțiuni.

Ținând cont de condițiile socio-economice, precum și angajamentele asumate de Republica Moldova la nivel internațional și național, sistemul de protecție a copilului a fost îmbunătățit la nivel legislativ.

În 2012, **Codul Penal** și secțiunile acestuia referitoare la infracțiunile comise împotriva copiilor, inclusiv infracțiunile sexuale, au fost modificate de mai multe ori. Au fost introduse noi norme care incriminează ademenirea copiilor în scopul supunerii acestora la abuz sexual și utilizarea prostituției practicate de copii și au fost revizuite și înăsprite pedepsele aferente²⁴.

Chiar dacă „discuțiile prin internet cu tentă sexuală” („sex-chatting”)²⁵ și „utilizarea imaginilor cu tentă sexuală în scop de răzbunare” („revenge porn”)²⁶ nu sunt reglementate în mod expres de legislația penală, acestea pot fi incriminate în conformitate cu normele Codului Penal. Niciun articol din Codul Penal nu include, în

19. Developed in Iceland in 1998, Barnahus (Icelandic for a house of children) is currently acknowledged as one of the leading models in Europe for a coordinated, child-friendly, multidisciplinary and interagency response to child victims and witnesses of sexual violence. The model offers a one-stop-shop approach in one child-friendly premise, coordinating the parallel criminal and child welfare investigations on child sexual abuse cases and providing for all supporting services under one roof. In its first implementation report, the Lanzarote Committee recognised the Barnahus model as an example of a promising practice. For more information, see Council of Europe, Implementation report, Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The framework, adopted by the Lanzarote Committee on 4 December 2015. See more information on: <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>
20. Planul de acțiune privind promovarea siguranței pe internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017–2020 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212 din 05.04.2017, disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369782>
21. Programul național de securitate cibernetică al Republicii Moldova pentru anii 2016–2020 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 811 din 29.10.2015, disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=361818>
22. Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 și Planul de acțiune aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1006 din 10.12.2014, disponibilă la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356215>
23. Strategia de reformă a sectorului justiției pentru 2011–2016 aprobată prin Legea nr. 231 din 25.11.2011 disponibilă la: <http://lex.justice.md/md/341748/> și Planul de acțiune aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16.02.2012, disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=343439>
24. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 73 din 12.04.2012, disponibilă la: <http://lex.justice.md/md/343277/>
25. Discuțiile prin internet cu tentă sexuală sunt prevăzute de art. 206 din Codul Penal ca formă de exploatare sexuală comercială a unui copil. În cazurile în care un copil primește imagini de natură sexuală de la un adult, acțiunile adultului ar trebui calificate ca „purtând discuții de natură obscenă” cu un copil și pedepsite în conformitate cu art. 175 din Codul Penal. Cu toate acestea, art. 175 din Codul Penal incriminează discuțiile de natură sexuală numai cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani. Aceasta înseamnă că în toate celelalte cazuri, astfel de acțiuni nu vor fi incriminate.
26. Acțiunea de „răzbunare porno” este prevăzută de art. 2081 privind materialele de abuz sexual asupra copiilor. Astfel, orice persoană cu vârsta peste 16 ani, care distribuie sau încarcă un video cu conținut sexual în care apare un copil, poate fi trasă la răspundere, în conformitate cu prevederile art. 2081 din Codul Penal.

mod specific, șantajul cu tentă sexuală („sextortion” sau „sexual blackmail”)²⁷, dar acesta ar putea fi calificat în conformitate cu dispozițiile art. 189 din Codul Penal, în cazul în care există o solicitare de natură materială.

Legislația Republicii Moldova nu incriminează actul de distribuire a imaginilor cu conținut sexual între copiii cu vârsta sub 16 ani. În cazul în care un adult are și/sau distribuie astfel de imagini în spațiul online, acțiunile acestuia ar putea fi calificate drept deținere și/sau distribuție de materiale de pornografie infantilă, care se pedepsesc conform art. 208¹ din Codul Penal. Articolul 208¹ poate fi aplicat, de asemenea, și în cazurile în care o imagine cu conținut pornografic este distribuită de un copil cu vârsta de 16 ani sau peste.

Ministerul Justiției (MJ) a confirmat²⁸ faptul că o inițiativă de ajustare a legislației cu privire la infracțiunile sexuale este în proces de elaborare.

Conform art. 109 din Codul Penal, împăcarea (actul de înlăturare a răspunderii penale ca urmare a soluționării amiabile) nu trebuie să se aplice persoanelor care au comis infracțiuni specifice împotriva minorilor, inclusiv infracțiuni sexuale, trafic de copii, pornografie infantilă, care implică copiii în activitate infracțională sau determinarea de a comite acte imorale și recurgerea la prostituție practică de un copil. Infracțiunile comise împotriva copiilor sunt prevăzute de Codul Penal ca circumstanță agravantă, ceea ce duce la pedepse mai severe²⁹.

Codul de Procedură Penală a fost modificat de două ori, în 2012 și 2014. În prezent este obligatorie efectuarea audierii copiilor care nu au împlinit vârsta de 14 ani, care sunt victime și/sau martori ai violenței domestice, abuzului sexual și traficului, în spații special amenajate cu sistem de înregistrare video.³⁰ Prezența abuzatorului suspect în sala de vizualizare a fost interzisă pentru a evita revictimizarea copilului. Legea prevede audierea copilului de către un specialist special instruit. Cu toate acestea, legislația nu specifică statutul intervievatorului, angajatorul, remunerația și formarea profesională a acestuia sau autoritatea competentă abilitată să monitorizeze și să evalueze performanța intervievatorului.

Procedura de expertiză judiciară, inclusiv expertiza medico-legală și examinarea medicală a fost îmbunătățită și au fost introduse garanții suplimentare pentru a asigura independența și imparțialitatea expertului judiciar³¹. Cu toate acestea, legislația nu include cerințe specifice pentru profesioniștii care efectuează examinările medico-legale ale copiilor victime ale infracțiunilor.

Cadrul normativ privind protecția victimelor violenței domestice a fost îmbunătățit în ultimii ani. A fost introdus **ordinul de restricție** ca măsură de îndepărtare imediată a agresorului³². O altă modificare majoră o reprezintă noile dispoziții din Codul Penal care incriminează actele de nerespectare intenționată sau de refuz de a respecta măsurile stabilite de instanță în **Ordonanța de protecție** pentru victimele violenței domestice.³³

Statul și-a asumat angajamentele și costurile de informare, reabilitarea psihologică, asistența juridică calificată, compensații financiare pentru vătămare în cazul victimelor infracțiunii, inclusiv copiii victime.³⁴ Acest mecanism nu este încă operațional, deoarece nu există încă ghiduri practice și experiență cu privire la acesta.

Reabilitarea victimelor infracțiunilor se realizează prin furnizarea de servicii de asistență, servicii publice sau private, victimelor abuzului, violenței fizice, psihologice sau sexuale. A fost aprobat Regulamentul comisiei

27. „Sextortion” și „șantajul sexual” sunt termeni utilizați în mod obișnuit pentru acțiunea de solicitare de favoruri sexuale sau bani în schimbul nepublicării informațiilor sau imaginilor de natură sexuală ale unei persoane.

28. La 28 mai 2019 a avut loc o ședință cu reprezentanții MJ.

29. Codul Penal, Art. 77 alin. (1) lit. e), disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109495&lang=ro

30. Legea privind modificarea și completarea Codului de Procedură Penală nr. 66 din 05.04.2012. Modificările din 2012 prevedeau că audierile se pot desfășura în spații special amenajate cu sistem de înregistrare video, de către un psihopedagog. Cu toate acestea, acest lucru nu era obligatoriu și depindea de resursele disponibile. Audierea copiilor sub 14 ani care sunt victime și/sau martori ai violenței domestice, abuzurilor sexuale și traficului, în spații special amenajate, a devenit obligatorie în urma modificărilor din 2014 ale Codului Penal.

31. Legea privind expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nr. 68 din 14 aprilie 2016, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110463&lang=ro#

32. Ordinul de restricție este emis imediat de poliție pentru a proteja victima prin îndepărtarea agresorului pentru o perioadă de 10 zile. Dacă în această perioadă situația nu s-a schimbat, victima poate înainta o cerere în instanța de judecată solicitând emiterea unei Ordonanțe de protecție. Ordonanța de protecție este emisă de instanță pentru o perioadă de cel mult 3 luni, stabilind interdicții pentru agresor. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45 din 01.03.2007, disponibilă la: <http://lex.justice.md/md/%20327246/>

33. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 196 din 28 iulie 2016, disponibilă la: <http://lex.justice.md/md/366648/>

34. Legea privind reabilitarea victimelor infracțiunilor nr. 137 din 29 iulie 2016, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110484&lang=ro

interdepartamentale pentru compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune³⁵, dar lipsesc datele referitoare la aplicabilitate.

Legea privind **protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți**³⁶ (Legea nr. 140) a fost aprobată pentru a oferi protecție și asistență copiilor aflați în situații de risc, inclusiv copiilor supuși violenței, victime ale infracțiunilor și care practică prostituția.³⁷

Cooperarea intersectorială în domeniul protecției copilului este prevăzută de aceeași Lege nr. 140³⁸. Pentru a pune în aplicare aceste dispoziții, Guvernul a aprobat prin Hotărârea nr. 270 **Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului**³⁹ (Hotărârea Guvernului nr. 270). Instrucțiunile vizează angajații autorităților publice centrale și locale, care activează în domeniile asistenței sociale, educației, asistenței medicale și organelor de drept. Acestea trebuie să coopereze pentru a preveni și combate violența, neglijarea, exploatarea, traficul de copii, prin servicii sociale, educaționale, de sănătate publică și asistență medicală.

Pentru victimele traficului de persoane, inclusiv copii, a fost instituit **Sistemul Național de Referire** pentru protecția și asistența victimelor și a potențialelor victime ale traficului de persoane. Acesta reprezintă un cadru special pentru cooperarea și coordonarea eforturilor instituțiilor statului în parteneriat strategic cu societatea civilă și alți actori pentru protejarea drepturilor victimelor și potențialelor victime ale traficului de persoane.

Interacțiunea dintre Sistemul Național de Referire și Mecanismul Intersectorial de Cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și ale potențialelor victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului este nesatisfăcătoare. Categoria copiilor victime ale traficului de persoane este reglementată de două ori. Însă nici Legea nr. 140, nici Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane⁴⁰ nu se referă, în mod special, la copii victime sau la potențialele victime ale traficului de persoane. Cu toate acestea, actele normative existente care stabilesc mecanismele de aplicare a legilor menționate mai sus⁴¹ se referă în ambele cazuri la copii victime sau potențiale victime ale traficului de persoane. Drept urmare, există o abordare neuniformă și o discrepanță a procedurilor aplicate copiilor victime sau potențialelor victime ale traficului de persoane la nivel legislativ, normativ și practic.

La nivel național, există reglementări și standarde de calitate în vigoare pentru serviciile destinate victimelor violenței domestice⁴² și pentru oferirea de asistență și protecție pentru victimele traficului de persoane.⁴³ Cu toate acestea, în practică, aceste servicii nu sunt dezvoltate în mod substanțial și nu acoperă nevoile existente ale copiilor victime și martorilor traficului de persoane. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS) promovează planurile de dezvoltare a unui **Serviciu regional de asistență integrată pentru copiii victime și/sau martorii** unor infracțiuni de violență domestică, abuz sexual și trafic de persoane, precum și alte situații în care interesele copiilor sau ale justiției impun acest lucru⁴⁴. Conform planului, până în 2024, vor fi create trei centre (Nord, Centru, Sud). Primul centru va fi situat în Bălți (al doilea oraș ca mărime din țară) până în 2020.

35. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului Comisiei interdepartamentale pentru compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune, disponibilă la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=372535>

36. Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr. 140 din 14.06.2013, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110518&lang=ro

37. Legea nr. 140 stabilește procedurile pentru identificarea, evaluarea, asistența, referirea, monitorizarea și evidența copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, precum și autoritățile și structurile responsabile de punerea în aplicare a respectivelor proceduri și responsabilitățile autorității tutelare locale și teritoriale, în această privință.

38. Conform Legii nr. 140, reprezentanții autorităților, structurilor, instituțiilor și serviciilor publice centrale și locale din cadrul acestora sau din subordinea acestora, care activează în domeniile asistenței sociale, educației, asistenței medicale, justiției, sunt obligați să participe la activitatea echipelor multidisciplinare în procesul evaluării inițiale și complexe a situației copilului, la cererea autorității tutelare locale, precum și la elaborarea și punerea în aplicare a planului de asistență individualizat și să implementeze măsuri de prevenire a riscurilor pentru copii.

39. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului nr. 270 din 08.04.2014, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro

40. Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr. 241 din 20.10.2005, disponibilă la: <http://lex.justice.md/md/313051/>

41. Ibid 38.

42. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie nr. 1200 din 23.12.2010, disponibilă la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=337208&lang=1>

43. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului cadru de organizare și funcționare a centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane nr. 1362 din 29.11.2006, disponibilă la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=327581&lang=1>

44. MSMPS este responsabil pentru procesul de dezvoltare și promovare a serviciului care va fi finanțat din bugetul de stat. Proiectul regulamentului cadru și standardele de calitate ale serviciului au fost elaborate în parteneriat cu CNPAC.

Reglementările și standardele de calitate ale **Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii** (Telefonul Copilului)⁴⁵ de asemenea, au fost elaborate. Acest serviciu este funcțional și oferă acces direct și gratuit la consiliere psiho-emoțională și informații despre drepturile copiilor și modul în care acestea pot fi obținute și protejate.

1.3 PREZENTARE GENERALĂ A PRACTICILOR JUDICIARE CARE VIZEAZĂ COPIII

Un lucru important a fost realizat pentru a asigura conformitatea legislației naționale la cerințele standardelor internaționale. Unele probleme mai rămân a fi abordate, dar, în general, Republica Moldova a realizat standardele internaționale în ceea ce privește instituirea unui cadru legislativ care să abordeze exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor. Cu toate acestea, implementarea acestui cadru normativ favorabil rămâne problematică.

Chiar dacă cele mai multe forme de abuz sexual și exploatare sexuală pot fi încadrate în normele Codului Penal al Republicii Moldova, în practică, nu au fost emise sentințe pentru anumite categorii de infracțiuni. În plus, unele situații de abuz sexual care rezultă din abuzul dintr-o poziție de încredere privesc prea restrâns cercul familiei⁴⁶. Comitetul Lanzarote a invitat Părțile să își revizuiască legislația pentru a reglementa toate vătămările grave aduse integrității sexuale a copiilor, fără a limita infracțiunile la actul sexual sau acte echivalente acestuia⁴⁷ și a considerat că legislația Republicii Moldova ar trebui să stabilească clar că infracțiunea de abuz sexual în cercul de încredere este reprezentată chiar și atunci când făptuitorul nu folosește constrângerea, forța sau amenințările.⁴⁸

Acțiunea de „ademenire” sau ispitire a minorului în scopuri sexuale (art. 175¹, Codul Penal) este, de asemenea, incriminată de lege. În practică, acest articol este rareori sau deloc aplicat, deoarece actul de comunicare în mediul online cu un minor, care are ca scop stabilirea unei întâlniri cu acesta și planificarea săvârșirii unei infracțiuni sexuale este cel mai frecvent absorbit de o infracțiune sexuală reală (viol, act sexual cu un minor cu vârsta sub 16 ani etc.).

Mai important, unii judecători continuă să verifice nivelul de consimțământ al copilului cu privire la un act sexual, chiar dacă în drept nu există nici o noțiune de consimțământ în cazul unui copil victimă. Pentru a soluționa o astfel de aplicare greșită a legii, Procuratura a elaborat acte de reglementare internă pentru a determina ce constituie consimțământul.

Republica Moldova nu are instanțe de Judecată specializate pentru copii. În schimb, există o tendință ca profesioniștii care lucrează la cazuri cu implicarea copiilor, să se specializeze pe drepturile copilului. Potrivit Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2018, există procurori specializați în investigarea cauzelor care implică copii și pentru aceștia se oferă formare profesională continuă⁴⁹. Consiliul Superior al Magistraturii aprobă periodic și actualizează anual lista judecătorilor specializați în examinarea cauzelor care implică copii (inculpați, victime, martori)⁵⁰. Trebuie menționat faptul că acești profesioniști specializați nu se ocupă doar de cazuri care implică copii, ci lucrează și la cazuri care implică adulți. În acest sens, practica de a atribui cazuri, în mod aleatoriu, prin intermediul sistemului electronic rămâne o provocare.

Principiul acordării priorității cauzelor care implică copii în proceduri penale pare a fi bine aplicat. Obligația de aplicare a acestui principiu derivă din dispozițiile art. 20 din Codul de Procedură Penală. Ghidul metodologic privind investigarea cauzelor cu copii victime și/sau martori ai infracțiunilor⁵¹ aprobat de Procuratura Generală prevede că profesioniștii și alți participanți implicați în intervierea copiilor victime și/sau martori ai unor infracțiuni, vor fi ghidați de principiul celerității. Audierea unui copil victimă și/sau martor trebuie să aibă loc cât

45. A se vedea mai multă informație despre Telefonul Copilului la: <https://telefonulcopilului.md/>

46. În primul său Raport de implementare din 2015, Comitetul Lanzarote a menționat faptul că, în cazul Republicii Moldova, nu există nici o garanție că infracțiunea de abuz sexual în cercul de încredere este constituită, de asemenea, și atunci când făptuitorul nu folosește constrângerea, forța sau amenințările. Articolul 171 din Codul Penal se referă, de fapt, la „actul sexual comis prin constrângerea fizică sau psihică a persoanei”. Nu există nici o referire la constrângere, forță sau amenințări în articolul 201 din Codul Penal, care se referă la incest.

47. Primul raport de implementare, Protecția copiilor împotriva abuzului sexual în cercul de încredere: Cadrul, adoptat de Comitetul Lanzarote la 04.12.2015. Recomandarea 9, disponibil în versiunea engleză la: <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>

48. Primul raport de implementare, Protecția copiilor împotriva abuzului sexual în cercul de încredere: Cadrul, adoptat de Comitetul Lanzarote la 04.12.2015. Recomandarea 8, <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>

49. Aport disponibil la: http://procuratura.md/file/2019-03-05_Raportul%20Public%20activitatea%20Procuraturii%20Generale%20anul%202018.pdf

50. Ultima listă de judecători specializați care examinează cauzele care implică minori a fost aprobată în 2017 și actualizată în 2018 și 2019, disponibilă la: <https://www.csm.md/files/Hotaririle/2017/13/279-13.pdf>

51. Ghid disponibil la: http://www.cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/710/2015-08-03_Ghid_de_audiere_Proiect_definitivat.pdf

mai curând posibil după raportarea infracțiunii. Ghidul metodologic recomandă realizarea audierii în termen de 2 săptămâni de la raportarea cazului, iar în cazul unui copil mai mic (4–5 ani) cel târziu într-o săptămână.

Nu există niciun mecanism de asistență oferit copilului în momentul depunerii plângerii. Ca urmare, în general, copilul se confruntă cu poliția fără asistență. Asistența este oferită numai în momentul investigației. Nu există proceduri speciale, adoptate pentru a oferi îndrumări pentru profesioniștii care investighează cauzele ce implică copiii victime. Codul de Procedură Penală prevede condiții speciale în desfășurarea unor acțiuni procedurale (interzicerea confruntărilor, audierea în condiții speciale, durata redusă a audierii).

În cazul audierii copiilor victime și/sau martori ai violenței domestice, traficului și abuzului sexual este obligatoriu să se aplice proceduri speciale pentru copiii cu vârsta sub 14 ani. Legea permite, de asemenea, audierea altor categorii de copii (de exemplu, cu vârsta peste 14 ani sau victime, martori ai altor infracțiuni) în condiții speciale, atunci când interesele justiției sau ale copilului o cer.⁵² Cu toate acestea, procurorul este lăsat să decidă dacă astfel de proceduri speciale ar trebui aplicate. Acest lucru nu respectă spiritul Convenției de la Lanzarote, potrivit căreia astfel de proceduri trebuie aplicate tuturor copiilor cu vârsta sub 18 ani.⁵³

Odată cu introducerea în 2012 și 2014 a audierii copilului victimă și/sau martor în condiții speciale, se preconiza minimizarea interacțiunii copilului cu sistemul de justiție penală pentru a evita victimizarea secundară. Cu toate acestea, în practică, continuă să fie efectuate mai multe interviuri cu copii care nu au împlinit vârsta de 14 ani.

În plus față de audierea formală în condiții speciale, practica actuală îi supune, de asemenea, adesea pe copii la mai multe interviuri informale pe durata investigațiilor penale, privind circumstanțele infracțiunilor. Acest lucru rezultă din faptul că audierea în condiții prietenoase copiilor nu se desfășoară în faza inițială a investigației penale, atunci când este raportat abuzul pentru prima dată, ci la etapa în care dosarul penal este deja inițiat.

La nivel practic, există confuzii cu privire la diferențele dintre audierea care urmează să fie realizată în condiții speciale și interviul de protecție prevăzut de MIC. Spre deosebire de interviul de protecție, în timpul audierii, copilul descrie circumstanțele infracțiunii. Totodată, interviul de protecție este prima discuție cu copilul în care specialistul trebuie să stabilească nevoile imediate pentru a asigura siguranța copilului și nu se discută detaliile infracțiunii.

O altă preocupare se referă la amplasarea spațiilor de audiere în condiții prietenoase copiilor și mecanismele și măsurile puse în aplicare pentru a asigura faptul că se poate desfășura o audiere, în conformitate cu prevederile legii. Spațiile de audiere a copiilor sunt în prezent situate, în principal, în cadrul procuraturilor, de asemenea există anumite spații și în Instanțele de Judecată. Judecătorii de instrucție tind să prefere realizarea audierii copilului în spațiile amplasate în cadrul instanțelor, chiar dacă condițiile și locația nu sunt corespunzătoare.⁵⁴

De asemenea, există dificultăți în asigurarea sistematică a profesioniștilor special instruiți pentru realizarea audierilor. După cum am menționat, nu există un cadru care ar reglementa statutul și formarea necesară a acestora. Intervievatorii sunt adesea instruiți de ONG-uri și practică această activitate în mod voluntar, fără remunerare. Majoritatea interviuatorilor instruiți sunt femei. Aceasta reprezintă o problemă atunci când victima sau martorul solicită un specialist de același sex.

Comitetul de la Lanzarote subliniază obligația de a crea proceduri care nu agravează trauma trăită de copil în timpul investigațiilor și procedurilor penale. Convenția solicită Părților să adopte o abordare de protecție a copiilor victime și lasă astfel la latitudinea acestora să aleagă mijloacele de realizare a acestui lucru. Comitetul subliniază însă că obligația care rezultă din Convenția de la Lanzarote în acest sens este o obligație de rezultat. Exemplele de mai sus demonstrează faptul că principiul prevenirii unor victimizări ulterioare ale copilului victimă sau martorului nu a fost complet integrat în practica judiciară din Republica Moldova. Fiecare instituție continuă să își realizeze propriile interviuri, indiferent de legea în vigoare.

În ceea ce privește prevenirea unor victimizări ulterioare în timpul procedurilor penale, dezvoltarea Serviciului regional de asistență integrată pentru copiii victime și/sau martori ai infracțiunii are potențialul de a îmbunătăți coordonarea inter-instituțională pentru colectarea de probe și, în acest fel, de a evita victimizarea secundară a copilului victimă și martor. Serviciul își propune să creeze condiții și să dezvolte modalități de audiere a copiilor victime și/sau martori în spații amplasate departe de instituțiile de justiție penală și să asigure participarea multisectorială la astfel de audieri pentru a preveni interviurile multiple ale copiilor de către fiecare instituție relevantă (poliție, justiție, sector social etc.).

52. Codul de Procedură Penală, art. 1101, disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro

53. Art. 3 lit a) din Convenția de la Lanzarote definește „copilul” ca persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani.

54. De exemplu, spațiul de audiere din judecătoria mun. Chișinău este situat la subsol, în imediata apropiere a încăperii în care persoanele arestate își așteaptă examinarea cazurilor. În pofida acestui fapt, aceste încăperi continuă să fie utilizate pentru interviuarea copiilor victime și/sau martori.

În timpul misiunii de cercetare desfășurate în luna mai 2019 de către echipa de experți, câțiva interlocutori au subliniat necesitatea definirii prin lege a celor care ar putea oferi asistență copiilor în timpul audierii și a altor proceduri. Au fost menționați psihologi, avocați, persoane de referință, consilieri ai ONG-urilor și asistenți sociali. Articolul 31 din Convenția de la Lanzarote oferă temeiul unei astfel de asistențe, în condiții specifice, întrucât impune Părilor să prevadă posibilitatea ca autoritățile judiciare să numească un reprezentant special pentru victimă atunci când, conform legii, acesta poate avea statutul de parte în procesul penal și în cazul în care deținătorii responsabilității parentale sunt împiedicați să reprezinte copilul în astfel de proceduri ca urmare a unui conflict de interese între aceștia și victimă.⁵⁵

Adoptarea unei abordări de protecție în ceea ce privește copiii victime ale exploatării și abuzurilor sexuale în procesul judiciar – contribuie la realizarea principiului interesului superior al copilului menționat la art. 30 din Convenția de la Lanzarote⁵⁶. După cum am menționat mai sus, în Republica Moldova, asistența juridică calificată gratuită garantată de stat este acordată copiilor victime ale infracțiunilor și victimelor violenței domestice conform legii⁵⁷. Cu toate acestea, modul în care un copil victimă și reprezentanții acestuia sunt informați cu privire la acest drept nu îi încurajează să beneficieze pe deplin de această asistență. Raportul privind activitatea Procuraturii⁵⁸ menționează că în perioada de raportare din 2018, 170 de copii victime ale infracțiunilor au fost intervievați în condiții speciale. Conform datelor statistice ale Consiliului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat pentru același an⁵⁹, Consiliul a numit avocați doar pentru 13 copii victime ale infracțiunilor în aceeași perioadă. Aceste date confirmă faptul că în majoritatea cazurilor cu copii victime ale infracțiunilor, aceștia nu sunt asistați de un avocat garantat de stat.

Pentru a asigura calitatea asistenței juridice garantate de stat oferite copilului victimă și/sau martor al infracțiunilor, în 2015 Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat a elaborat și aprobat Standarde de calitate pentru avocații implicați în cazuri cu copii victime ale infracțiunilor⁶⁰, Standardele de calitate pentru avocații implicați în cazuri cu copii martori ai unor infracțiuni⁶¹ și o Programă pentru formare continuă pentru avocați care oferă asistență juridică copiilor victime/martori ai infracțiunilor.⁶²

Potrivit unei cercetări efectuate în 2017, victimele infracțiunilor sexuale continuă să se confrunte cu un sistem birocratic, care nu este pregătit să accepte victimele acestor infracțiuni și să le ofere protecție, asistență și posibilitatea de a-și exprima dreptul la un proces echitabil. Din momentul comiterii infracțiunii până la condamnarea vinovatului, victimele infracțiunilor de violență sexuală se confruntă cu multe încălcări ale drepturilor lor procedurale, comportament pătitor, stereotipuri și acțiuni procedurale care le intimidează, le discriminează în raport cu infracțiunea, deși acestea sunt victime și nu poartă nici o responsabilitate pentru infracțiunile care au fost comise împotriva lor. Aceste încălcări nu numai că discriminează victimele, ci le și descurajează în ceea ce privește informarea autorităților competente sau menținerea declarațiilor lor până la final. În cele mai multe cazuri, acestea se simt nevoite să se retragă, să își retragă declarațiile. Chiar dacă cercetarea nu se concentrează exclusiv pe copii, concluziile acesteia rămân extrem de relevante pentru copii victime ale abuzului sexual.

Odată cu inițierea urmăririi penale, victimele violenței sexuale pot fi presate de către infractor și rudele acestuia să-și retragă declarațiile. Victimele și familiile lor sunt adesea vulnerabile din punct de vedere emoțional și pot fi ușor influențate. Dacă nu sunt încurajate, majoritatea victimelor refuză să continue investigația penală inițiată pentru urmărirea penală a suspectului făptuitor. Deocamdată, legislația din Republica Moldova permite victimelor să își retragă declarațiile fără alte acțiuni din partea procurorului. Teoretic, legislația națională nu prevede nici un mecanism de retragere a plângerii depuse de victimă, în schimb victima poate să renunțe la declarațiile anterioare la poliție sau în ședința de judecată. În acest context procurorii se confruntă cu provocarea

55. Așa cum se specifică în Ghidul Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind Justiția în interesul copiilor disponibil la: <https://rm.coe.int/16806b7ecb>, funcția unui reprezentant special (numit, de obicei, „tutore”) diferă de funcțiile unui avocat. Tutorele este numit de o instanță, nu de un „client” în sine, pentru a asista copilul în timpul procesului penal și pentru a se asigura că ancheta și procedurile nu încalcă interesele copilului. În ceea ce privește problema însoțirii copilului în camera de audiere de către o persoană de suport, Comitetul Lanzarote a observat că autorizația trebuie acordată de la caz la caz, după audierea părerii copilului în cauză. Comitetul a identificat ca o practică promițătoare faptul că, în Franța, cadrul normativ național prevede că organizațiile nonguvernamentale pot asista copilul pe durata audierii sale.

56. Art. 30 din Convenția de la Lanzarote are două obligații specifice pentru protecția victimei: să nu agraveze trauma experimentată de copil în timpul procesului penal și să ofere asistență copilului care însoțește răspunsul justiției penale, acolo unde este cazul.

57. Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat nr. 198 din 26.07.2007, art. 19 (11), disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110632&lang=ro

58. Ibid. 48.

59. Date statistice disponibile la: <https://statistica.cnaigs.md/>

60. A se vedea mai multă informație la: http://www.cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/721/Standarte_copii_victime.pdf

61. A se vedea mai multă informație la: http://www.cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/720/Standarte_copii_martori.pdf

62. A se vedea mai multă informație la: http://www.cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/723/Curriculum_V1.pdf

de a determina dacă declarația copilului este fiabilă ori dacă a existat vreo presiune exercitată asupra copilului. În plus, victimele care nu-și mai susțin declarațiile din cauza presiunii emoționale foarte ridicate, pot fi acuzate de „declarații false”, chiar dacă sunt disponibile dovezi privind o infracțiune sexuală comisă împotriva lor.

Majoritatea victimelor care decid să se prezinte în justiție se plâng de perioada lungă pentru colectarea probelor și desfășurarea procesului. Acestea nu consideră că procesul le permite să li se facă dreptate pentru ceea ce a fost comis împotriva lor. Drept urmare, majoritatea victimelor tind să renunțe și doar puține sunt hotărâte să lupte până când instanța condamnă definitiv infractorul. Doar o mică parte dintre victime inițiază un caz de despăgubire pentru prejudiciile financiare și morale suferite. Potrivit profesioniștilor intervievați, în multe cazuri făptuitorii nu sunt aduși în instanță din cauza lipsei de probe, a unor lacune în cercetările penale, a corupției și din alte motive. Acest lucru se întâmplă în special în zonele rurale în care victimele au acces limitat la asistență juridică.

1.4 CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Chiar dacă unele aspecte rămân a fi soluționate, în Republica Moldova au fost întreprinse activități importante pentru a asigura conformitatea legislației naționale la cerințele standardelor europene și internaționale. Aceasta se aplică în special în ceea ce privește obligațiile ce derivă din ratificarea Convenției de la Lanzarote.

Totuși, implementarea unui astfel de cadru normativ favorabil rămâne extrem de problematică, iar spiritul legilor vizate se pierde prea des.

Un obiectiv esențial al Convenției de la Lanzarote este să asigure că procedurile juridice care se aplică infracțiunilor de exploatare și abuz sexual asupra copiilor permit acestor copii să își revendice drepturile la justiție și să nu fie victimizați în continuare în timpul investigațiilor și a procedurilor penale. Comitetul Lanzarote subliniază faptul că Părțile sunt libere să aleagă mijloacele pentru punerea în aplicare a unui astfel de mediu de protecție, atâta timp cât copiii victime și martorii sunt pe deplin protejați de victimizări ulterioare. Se pare că prevenirea unor victimizări ulterioare ale copilului victimă sau martor nu a fost complet integrată în practica judiciară a Republicii Moldova, iar această situație trebuie corectată.

Spațiul juridic există pentru a oferi suport adecvat și asistență juridică copiilor victime ale exploatării și abuzurilor sexuale, dar acesta rămâne prea restrictiv (aplicându-se în mod obligatoriu doar pentru copiii care nu au împlinit vârsta de 14 ani) sau doar în mod opțional și, ca atare, este optimizat.

Codul Penal a fost modificat de mai multe ori și îmbunătățit în mod considerabil în ceea ce privește infracțiunile de exploatare sexuală și abuz asupra minorilor. Cu toate acestea, Codul Penal nu face o delimitare clară a tuturor componentelor infracțiunilor relevante pentru Convenția de la Lanzarote.

Codul de Procedură Penală a fost ajustat astfel încât să conțină dispoziții privind audierea copiilor victime/martori ai infracțiunilor în condiții speciale. Aceste dispoziții se referă doar la copiii victime/martori ai unor infracțiuni, care nu au împlinit vârsta de 14 ani și nu includ toate categoriile de infracțiuni care pot avea un impact grav asupra integrității mentale și fizice a copilului. Audierea multiplă a copiilor victime, ceea ce îi face vulnerabili la victimizarea secundară, rămâne o problemă actuală care trebuie soluționată. În locul audierii copilului în faza de identificare, aplicarea practică a Codului a dus la efectuarea audierii în condiții speciale, doar la o etapă avansată a investigării cazului.

Victimele, inclusiv copiii victime ale exploatării și abuzurilor sexuale continuă să se confrunte cu un sistem birocratic care nu le oferă o suficientă asistență și protecție. În combinație cu amânări lungi de procedură, acest lucru duce prea des la situații în care victimele se simt nevoite să renunțe la declarațiile făcute inițial. Sistemul judiciar este în continuare plin de ambiguități legislative, care permit făptuitorilor să evite o condamnare fermă.

Pentru alinierea deplină a Codului Penal la dispozițiile Convenției de la Lanzarote ar trebui luată în considerare modificarea acestuia. Principiile juridice cheie trebuie aplicate pe deplin, inclusiv, în special, faptul că consimțământul nu poate fi luat în considerare atunci când este tratată exploatarea și abuzul sexual al minorilor.

Se recomandă îmbunătățirea procesului de audiere a copiilor victime și martori ai exploatării și abuzurilor sexuale, astfel încât să poată fi evitate audierile multiple și repetate și pledarea pentru o extindere a aplicabilității prevederilor art. 110¹ din Codul de Procedură Penală pentru copiii până la vârsta de 18 ani și pentru toate categoriile de infracțiuni cu impact grav asupra integrității fizice și mentale a copilului. Autoritățile au informat Consiliul European că va fi inițiată modificarea prevederilor Codului de Procedură Penală referitor la interviuarea copilului victimă sau martor al infracțiunilor cu caracter sexual, abuz/violență până la sfârșitul anului 2019, cu scopul de a simplifica procedura; opinia organizațiilor internaționale relevante și a societății civile referitor la proiectul de modificare a legii va fi consultată.

Este necesară dezvoltarea în continuare a capacităților specialiștilor care lucrează cu copiii victime sau potențiale victime și promovarea colaborării dintre specialiștii din domeniul social și cei din domeniul juridic.

Se recomandă ferm îmbunătățirea procedurilor judiciare împotriva făptuitorilor exploatării și abuzului sexual pentru a se asigura că procedurile rămân cât mai scurte și să continue urmărirea penală efectiv în toate cazurile, inclusiv atunci când copilul victimă nu-și mai menține declarațiile.

2. Protecția drepturilor copiilor victime ale exploatării sexuale și ale abuzurilor sexuale: Identificarea, managementul de caz și plasamentul copilului

2.1 INTRODUCERE

Mulți copii victime ale violenței, inclusiv copiii victime ale exploatării și abuzurilor sexuale, nu sunt niciodată identificați ca atare și, prin urmare, nu beneficiază de suport și servicii adecvate pentru a le asigura reabilitarea. Atunci când violența împotriva copiilor rămâne ascunsă, nu se înregistrează niciun fel de progrese pentru îmbunătățirea protecției copiilor împotriva celor mai grave forme de abuz și exploatare. În consecință, îmbunătățirea capacității de identificare, raportare și sesizare cu privire la copiii care au nevoie de protecție împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale sunt extrem de importante.

O atenție deosebită trebuie acordată dezvoltării unor mecanisme dedicate de depunere a plângerilor accesibile copiilor și care să le permită să fie identificați ca potențiale victime și să beneficieze de suportul și protecția necesară. În majoritatea comunităților din Europa și din alte părți este o lipsă de mecanisme pe care copiii pot să le folosească pentru a raporta dacă se simt expuși riscului sau sunt victime ale violenței, inclusiv a exploatării sexuale și abuzului sexual. În cadrul școlii, aceste instrumente fie nu există, fie nu sunt eficiente.

Art. 12, alin. (1) și (2) din Convenția de la Lanzarote stipulează necesitatea de a asigura faptul că normele de confidențialitate impuse de lege anumitor profesioniști nu constituie un obstacol în ceea ce privește posibilitatea de a raporta serviciilor responsabile de protecția copilului orice situație în care există motive rezonabile pentru a crede că copilul este victima exploatării sexuale sau a abuzurilor sexuale.

Convenția de la Lanzarote impune, de asemenea, Părților:

- ▶ Dezvoltarea de programe și structuri de asistență socială, medicală și psihologică pe termen scurt și lung pentru victime, părinții acestora, rudele apropiate ale acestora și pentru orice persoană care este responsabilă de îngrijirea lor. Aceste măsuri trebuie să țină cont, în mod corespunzător, de opiniile, necesitățile și preocupările copilului (art. 11 și 14).
- ▶ Reglementarea procedurilor de intervenție atunci când părinții sau persoanele care au grijă de copil sunt implicate în exploatarea sexuală sau abuzul sexual al acestuia, în mod special, posibilitatea înlăturării presupusului făptuitor și posibilitatea scoaterii victimei din mediul familial al acesteia. Condițiile și durata acestor înlăturări sunt stabilite în conformitate cu interesul superior al copilului (art. 14, alin. 2)

2.2 IDENTIFICAREA ȘI REFERIREA CAZURILOR SUSPECTE

2.2.1 Prezentarea generală a cadrului normativ

Convenția de la Lanzarote impune crearea spațiului juridic care să permită tuturor profesioniștilor să raporteze cazurile de copii aflați în situații de risc. Republica Moldova a mers mai departe de această obligație, atunci când a definit prin lege obligația de a raporta cazurile suspecte de copii aflați în situații de risc.

Legea nr. 140 oferă baza normativă națională care stabilește obligația autorităților, structurilor, instituțiilor și serviciilor publice locale și centrale, din cadrul sau din subordinea acestora, care activează în domeniul asistenței sociale, educației, sănătății, protecției, organelor de drept, de a raporta autorității tutelare competente,

sesizările cu privire la copiii aflați în situații de risc, precum și cazuri de abuz, neglijare sau exploatare a copiilor, inclusiv abuzuri sexuale și exploatare sexuală. Adoptarea Legii nr. 140 a reprezentat un pas important înainte în elaborarea unui cadru juridic și de politică comprehensiv, care să protejeze copiii, precum și un pas esențial către o abordare bazată pe sisteme de protecție a copilului, capabilă să răspundă riscurilor în proces de schimbare și evoluție.

Pentru a pune în aplicare Legea nr. 140, au fost aprobate Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, care vizează profesioniștii din domeniul protecției copilului (asistenți sociali, profesori, medici, ofițeri de poliție), prin Hotărârea Guvernului nr. 270.⁶³ Ordinul comun al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și a Familiei⁶⁴, Ministerului Educației⁶⁵, Ministerului Afacerilor Interne a aprobat fișa de sesizare a cazurilor suspectate de violență, neglijare, exploatare și trafic de copii cu o listă standardizată de indicatori privind semnele de neglijare și violență. Un astfel de instrument comun utilizat între profesioniștii din diferite ministere poate fi considerat ca o dezvoltare majoră care trebuie împărtășită cu alți membri ai Consiliului Europei, ca o practică promițătoare.

Ministerele în cauză au făcut o investiție notabilă în formarea profesioniștilor în identificarea și asistența copiilor vulnerabili, inclusiv copii victime ale exploatării și abuzurilor sexuale. Cu toate că, într-o țară în care consolidarea capacității profesioniștilor este susținută financiar într-o mare măsură de donatori și pusă în pericol de lipsa de planificare din cauza multor sesiuni de formare ad-hoc susținute de societatea civilă sau de programele de ajutor extern, majoritatea ministerelor au reușit totuși să pună în aplicare cursuri de formare specifice, care ajunge la o masă critică de specialiști în cauză. Pot fi menționate anumite nuanțe: conform informațiilor colectate în cadrul ședințelor din mai 2019, MECC și MAI au instruit majoritatea profesioniștilor care se află în contact regulat cu copiii⁶⁶. Totuși, se pare că în sectorul sănătății nu s-au făcut investiții similare.

Începând cu 2013, în sectorul educației, au fost numiți coordonatori locali, regionali și municipali. La nivelul fiecărei școli și la nivelul administrației locale, rolul acestora este să distribuie informații, să organizeze cursuri de formare și să facă activități de referire atunci când se consideră necesar. Coordonatorii raportează în fiecare trimestru. Conform informațiilor furnizate de MECC, o cincime din cazuri sunt referite la intervenția de specialitate; alte cazuri sunt tratate direct de autoritățile școlare. Tendința este destul de stabilă.

2.2.2 Practicile

Prin adoptarea Legii nr. 140 și a Instrucțiunilor pentru implementarea acesteia, Republica Moldova a pus în aplicare standarde înalte în ceea ce privește identificarea și raportarea copiilor victime ale exploatării și abuzurilor sexuale. Astfel de măsuri avansate ar fi trebuit să aducă o schimbare radicală a numărului de copii victime identificate. În pofida anumitor îmbunătățiri, în general, acesta nu s-a întâmplat.

Raportarea cazurilor de abuz sexual la serviciile sociale sau la poliție rămâne o problemă blocată în Moldova. Oamenii au tendința de a nu raporta abuzurile atunci când sunt martori la acestea din cauza fricii față de abuzator (în 50% din cazuri) și neîncredere în capacitatea autorităților de a rezolva cazul (39%), urmată de jena de a raporta cazurile de abuz sau violență (33%) și lipsa de cunoștințe cu privire la entitățile responsabile de primirea plângerilor (28%). Principala percepție rămâne că familia nucleară sau extinsă este responsabilă pentru protejarea copilului și pentru intervenția în cazurile de abuz asupra copilului.⁶⁷

O astfel de reticență a populației generale a fost extinsă la profesioniștii care lucrează cu copii și a fost abordată prin sarcina obligatorie impusă acestora de a raporta cazurile. Deși instrucțiunile guvernamentale au clarificat într-o anumită măsură procedura de identificare, înregistrare și evaluare a cazurilor care implică copii victime, continuă să existe o lipsă de comunicare și cooperare între specialiști, producând întârzieri și chiar absența deciziei și acțiunii, inclusiv monitorizarea ulterioară a cazurilor. În acest context, termenul „obligatoriu” rămâne destul de relativ, deoarece doar puțini profesioniști au fost urmăriți penal pentru că nu au raportat un caz adus la cunoștința acestora și, în majoritatea cazurilor, aceștia nu au fost considerați responsabili. Procedurile sunt în vigoare, dar dosarele sunt „îngropate” din mai multe motive, inclusiv presiunile exercitate asupra părților interesate. Câțiva primari au opus rezistență la punerea în aplicare a legii privind raportarea obligatorie a cazurilor suspectate și MSPSF a identificat nevoia de formare și sensibilizare ulterioară la nivel local.

63. Ibid. 38.

64. Acesta a fost restructurat în actualul Minister al Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

65. Acesta a fost restructurat în actualul Minister al Educației, Culturii și Cercetării.

66. Misiunea de cercetare efectuată în perioada 28–31 mai 2019.

67. Studiu sociologic în cadrul cercetării OMNIBUZ, Opinii și percepții privind violența în familie și abuzul asupra copiilor, 2018, disponibil la: <http://amicel.cnpac.org.md/studii-cnpac>

Principala schimbare de comportament a fost observată în sectorul educației, cel mai probabil ca o consecință directă a nivelului critic de formări realizate în ceea ce privește identificarea și raportarea. A fost observată o creșterea semnificativă a numărului de cazuri raportate inițial. În cursul anului academic 2014–2015, un număr de 13 230 de cazuri de abuz sau violență asupra copiilor au fost raportate de personalul didactic, părinți și copii, considerabil mai mult decât în anii precedenți de raportare. Până acum, numărul de cazuri raportate de școli a rămas constant: în medie, în fiecare an calendaristic școlar, există 5 500 de cazuri de violență fizică, 2 500 de cazuri de violență emoțională, 2 500 de cazuri de neglijare, 200 până la 300 de cazuri de exploatare și 50 până la 60 de cazuri de exploatare și abuz sexual.⁶⁸

Nu a fost posibilă identificarea vreunei evaluări a impactului nominalizării coordonatorilor școlilor. În conformitate cu Raportul copiilor pentru Comitetul ONU privind Drepturile Copilului pentru 2016,⁶⁹ copiii nu consideră că această practică este de încredere, deoarece experiențele anterioare au arătat că profesorii nu au intervenit, au refuzat să îi creadă pe elevi sau chiar i-au învinovățit de provocarea abuzului. Se pare că procedurile selectate pentru identificare și raportare în școli creează un spațiu pentru decizii arbitrare, deoarece directorii vor decide cum să abordeze cazul, și anume în general, fie prin identificarea unei soluții în cadrul școlii, fie prin trimiterea cazului la autoritățile tutelare locale.

Creșterea numărului de cazuri raportate în sectorul de învățământ nu a dus la o creștere a cazurilor raportate în sectorul sănătății. Medicii de familie joacă un rol esențial în sistemul de sănătate din Moldova; aceștia sunt bine plasați pentru a consilia familiile cu privire la riscurile și impactul violenței asupra copiilor; dar implicarea acestora în identificarea victimelor abuzului sexual și a exploatării sexuale a fost limitată la un nivel care poate fi calificat drept negare sau respingere. Potrivit informațiilor furnizate de MSMPS, în 2017 au fost raportate 25 de cazuri de abuz sexual la nivel național prin sectorul de sănătate, în principal de către medicii de familie și medicii de urgență. Nu există dovezi conform cărora asistentele medicale, asistentele medicilor de familie și lucrătorii din domeniul sănătății au fost implicați în raportarea cazurilor.⁷⁰ Acest lucru ar putea fi explicat prin numărul limitat de persoane formate în această privință în sectorul sănătății, dar poate reflecta, de asemenea, și o rezistență la schimbarea comportamentului.

Acest lucru arată cât de dificilă a fost schimbarea atitudinilor în ceea ce privește o problemă atât de complexă și cât de ușor este pentru un profesionist care lucrează cu copii să evite raportarea unui caz atunci când sunt implicate interese conflictuale.

S-au făcut mici eforturi pentru o mai bună protecție a copiilor plasați în servicii de plasament instituțional, împotriva violenței, inclusiv a exploatării și abuzului sexual, ce au constat în crearea de mecanisme de auto-raportare. Lipsa unei monitorizări periodice a situației copiilor plasați în îngrijire alternativă de către organizații independente de monitorizare a drepturilor omului agravează și mai mult această situație. MSMPS nu raportează despre numărul de cazuri de violență împotriva copiilor, inclusiv abuz sexual și exploatare sexuală care au loc în centrele de plasament sau asistență parentală profesionistă. Sistemul alternativ de îngrijire rămâne o zonă cenușie din Republica Moldova, unde nu se face nici o monitorizare sau se face o monitorizare limitată a situației copiilor plasați sub protecția statului. Mecanismele de reclamație pentru copiii din instituții există, dar nu au fost revizuite; comportamentele corporatiste continuă să prevaleze asupra accesului la justiție.

O atenție deosebită a fost acordată în legislație situației copiilor aflați în situații de risc, reglementată pentru a include copiii care sunt victime ale violenței sau neglijării, inclusiv a celor implicați în vagabondaj, cerșit și prostituție, copiii fără îngrijire și supraveghere parentală din cauză că părinții au plecat din țară la muncă, copiii care au rămas orfani, copiii care trăiesc pe străzi, copiii care au fugit sau copiii dați afară din casele lor, copiii ai căror părinți refuză responsabilitatea, care i-au abandonat sau au fost lipsiți de capacitatea legală prin hotărâre judecătorească, copiii scoși din grija părinților din cauza existenței unui pericol iminent pentru viață sau sănătate și copiii cu statut stabilit „temporar fără îngrijire parentală”. În această privință, legea a avut drept scop abordarea exploatării și abuzului sexual dincolo de cercul de încredere pentru a soluționa exploatarea și abuzul sexual asupra adolescenților lipsiți de protecția directă a părinților. Pe baza unei analize a datelor disponibile, se pare că, din motive încă de explorat, acești copii nu au beneficiat de această lege de protecție, iar majoritatea copiilor care au fost identificați prin acest mecanism, au fost copii exploatați și abuzați sexual în cercul de încredere.

Comitetul Lanzarote a identificat câteva practici promițătoare care ar putea fi relevante pentru Republica Moldova. În **Albania**, un studiu asupra abuzului sexual comise asupra copiilor în cercul de încredere face

68. Date statistice disponibile la <https://mecc.gov.md/ro/content/astazi-este-marcata-ziua-internationala-nonviolentei-scoala>, <https://mecc.gov.md/ro/content/astazi-este-marcata-ziua-internationala-nonviolentei-scoala>

69. Raportul este disponibil la: https://drepturilecopilului.md/files/Raport_DC_ONU_FINAL_for%20WEB.pdf

70. Informații colectate în timpul unei ședințe din 29 mai 2019.

lumină asupra barierelor culturale și sistemice care subminează raportarea acestor cazuri și necesitatea unui tratament adecvat și suport acordat copiilor și familiilor acestora. În **Italia**, proiectul „Rețeaua de pediatrie împotriva abuzului asupra copiilor” susținut de Federația Italiană a Medicilor Pediatri, Societatea Italiană de Pediatrie și Asociația Spitalelor Pediatriche Italiene au dezvoltat o rețea de 15 000 de medici pediatri și medici de bază „santinelă”, care sunt instruiți să recunoască semne indiscutabile de abuz asupra copiilor și servesc ca punct de referință pentru alți colegi la nivel local, în scopul informării și oferirii de sfaturi calificate. În **Austria**, broșura „Niciun loc sigur”, disponibilă online, oferă informații referitoare la violența sexuală împotriva copiilor și are ca scop încurajarea raportării abuzului sexual asupra copiilor în cercul de încredere către autoritățile competente. În **Olanda** a creat un organism specific pentru consiliere și raportare în situații de abuz, neglijență și violență în familie, numit „Organizația Acasă în siguranță”. Accesibil non-stop, această structură consiliază persoana raportoare cu privire la posibilele acțiuni, adoptă măsuri urgente, dacă este necesar pentru protejarea copilului și raportează instituțiilor de ocrotire a normelor de drept.⁷¹

2.3 MANAGEMENTUL DE CAZ

Dovada disponibilă, împreună cu unele practici promițătoare și de pionierat oferă principii bune pentru ghidarea dezvoltării serviciilor. Răspunsul sistematic la abuzul sexual și exploatarea sexuală a copiilor necesită o abordare multisectorială și comprehensivă, deoarece victimele au o serie de nevoi diferite în ceea ce privește siguranța, îngrijirea medicală, consilierea psihologică, susținerea psiho-socială, accesul la justiție, educație și reintegrare. Aceasta necesită o bună coordonare și colaborarea în diferite sectoare, inclusiv asistența socială, sănătatea, educația, sistemul de justiție și securitate, serviciile comunitare, TIC, călătoriile și turismul. Ar trebui să se pună în aplicare coordonarea și eforturile integrate la nivelul furnizării directe a serviciilor individuale a copilului și familiei, precum și la un nivel mai strategic de analiză a necesităților, de planificare națională și de elaborare și implementare a strategiei.

Managementul de caz este o metodă structurată pentru a oferi suport unui copil victimă a exploatării sexuale și abuzului sexual. Acesta implică actori ai serviciilor sociale, care își asumă responsabilitatea pentru asigurarea faptului că victimele sunt informate cu privire la toate opțiunile care le sunt disponibile, că aspectele și problemele cu care se confruntă o victimă și familia acesteia sunt identificate și urmărite ulterior în mod coordonat și pentru oferirea de suport emoțional fiecărui copil pe întreaga durată a procesului. De asemenea, a devenit punctul principal de intrare pentru ca victimele să beneficieze de asistență pentru situații de criză și pe termen lung.

În ultimii 15 ani, în Moldova s-au făcut investiții considerabile în sectorul de resurse umane pentru a rezolva lipsa lucrătorilor sociali și, în prezent, 1 200 de asistenți sociali comunitari acoperă întreaga țară (postul a fost creat în 2007). Cu toate acestea, doar unii dintre aceștia sunt calificați în muncă socială și nu există o formare sistematică pe durata serviciului pentru a îmbunătăți cunoștințele și abilitățile acestora. Combinată cu condiții de muncă dificile, inclusiv un volum mare de lucru, salariile neatractive și oportunitățile slabe de dezvoltare profesională, influențează fluctuația mare a asistenților sociali comunitari. O parte a sarcinilor acestora este de a facilita procesul de depunere a cererilor pentru sistemele de prestații sociale, iar mulți dintre ei nu sunt echipați și nu au timpul necesar pentru a evalua situația victimelor violenței sexuale și pentru a pregăti un plan pentru aprobarea autorităților locale de tutelă.

Pentru remedierea acestei situații, Legea nr. 140 prevede asistență suplimentară de implementare pentru Primar prin instituirea funcției de Specialist în protecția drepturilor copilului. Angajarea specialiștilor în domeniul protecției copilului are ca scop îmbunătățirea identificării potențialelor victime, efectuarea unei evaluări corespunzătoare a situației acestora și elaborarea unui plan de management intersectorial care să fie aprobat de comitetul local pentru protecția copilului, în termen de 10 zile. De asemenea, aceștia trebuie să asigure o coordonare adecvată cu Direcțiile locale de Asistență Socială și Protecția Familiei. Cu toate acestea, sunt doar câțiva astfel de specialiști în domeniul protecției drepturilor copilului numiți în Primărie, deoarece situația financiară limitează angajările în aceste funcții⁷². Fișa postului acestora rămâne neclară, iar mandatul lor este confundat cu cel al asistenților sociali; unele părți interesate consideră că specialistul în protecția copilului aflat în responsabilitatea primarului ar fi trebuit plasat în responsabilitatea autorităților raionale, cu salariu de la bugetul de stat.

71. Consiliul European, Raportul de implementare, Protecția copiilor împotriva abuzurilor sexuale în cercul de încredere: Strategiile. Al doilea Raport de implementare, adoptat de Comitetul Lanzarote la 31 ianuarie 2018, disponibil în engleză la: <https://rm.coe.int/2nd-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808d9c85>

72. Informații colectate de la părțile interesate în timpul misiunii de teren, desfășurate în perioada 28–31 mai 2019.

Echipele multidisciplinare se confruntă cu o sarcină imposibilă: furnizarea unei game largi de servicii care facilitează reintegrarea socială a victimelor (toate victimele abuzului sexual și exploatării sexuale necesită un răspuns multisectorial) în situația în care sunt atât de puține servicii disponibile. În mai 2019, ne-au fost puse la dispoziție multiple exemple de copii care au părăsit această fază de reabilitare, fiind-le oferită doar jumătate din asistență, astfel cum este prevăzut de Planul individual de intervenție. Pe lângă lipsa serviciilor, unii interlocutori au menționat că tipul de asistență variază foarte mult de la o locație la alta din cauza lipsei unui protocol stabilit pentru asigurarea faptului că toate necesitățile copilului în cauză au fost acoperite.

Republica Moldova se caracterizează prin insuficiența serviciilor, în special în zonele rurale. Acest lucru se întâmplă în special în sectorul social, din cauza lipsei investițiilor corespunzătoare din ultimii 70 de ani și a procesului scăzut de transformare a serviciilor învechite în servicii noi, așa cum este ilustrat, în mod adecvat, prin reforma sistemului de îngrijire a copilului. Nu există niciun mecanism pentru implementarea unui pachet minim de servicii care să răspundă necesităților copiilor și acest raport evidențiază unele dintre provocările pentru mobilizarea resurselor umane și financiare adecvate la nivel local. Republica Moldova suferă de un deficit de servicii și mecanisme specifice pentru a răspunde necesităților copiilor și ale părinților și rudelor acestora, în situații de vulnerabilitate. Serviciile de consiliere și asistență psihologică specializate pentru familiile și copiii care se confruntă cu crize sau situații de risc lipsesc în întreaga țară și acest lucru a fost menționat de mai mulți interlocutori ca o problemă de bază în timpul misiunii de teren din mai 2019.

Comitetul Lanzarote a identificat câteva practici promițătoare de management a cazurilor de abuz asupra copiilor. Cel mai important este modelul de Case ale Copiilor de tip Barnahus din **Islanda**. Acestea reprezintă un centru prietenos copiilor, interdisciplinar și multi-instituțional pentru copii, unde diferiți profesioniști lucrează sub un singur acoperiș și investighează cazurile suspectate de abuz sexual asupra copilului și oferă suport adecvat copiilor victime. În Islanda, activitățile se bazează pe un parteneriat între Poliție, Procuratură, Spitalul Universitar și serviciile locale de protecție a copilului, precum și Agenția guvernamentală pentru protecția copilului, care este responsabilă de funcționarea acesteia. Conceptul de bază al Casei Copiilor este evitarea supunerii copilului la interviuri repetate de către multe instituții în diferite locații. De asemenea, aceasta permite profesioniștilor să facă schimb de informații în legătură cu cazul, privitor la chestiuni private referitoare la circumstanțele personale și familiale ale copilului, ori de câte ori schimbul este considerat necesar pentru sănătatea și dezvoltarea copilului, precum și să coordoneze paralel investigațiile penale și sociale a copiilor în cazurile de abuz sexual.

Așa cum s-a menționat mai sus⁷³, MSMPs promovează dezvoltarea unui serviciu regional de asistență integrată pentru copiii victime/martori ai unor infracțiuni, care se bazează pe modelul Barnahus, care pune copilul în centrul procedurilor, pentru a preveni victimizarea secundară a acestuia. Pentru a asigura funcționarea durabilă și de calitate a Barnahus-ului sau a unor modele de coordonare inter-instituționale similare, în conformitate cu standardele europene, Consiliul European recomandă ferm ca serviciul să fie încorporat, în mod formal, într-o structură națională sau locală, ca colaborarea inter-instituțională din cadrul serviciului să fie reglementată de proceduri naționale și de acorduri inter-instituționale formale și ca serviciul să fie finanțat pe termen lung din fonduri publice.

2.4 PLASAMENTUL COPIILOR PENTRU PROTEJAREA ACESTORA

Atât Legea nr. 140⁷⁴, cât și Codul Familiei⁷⁵, reglementează situațiile în care autoritățile publice trebuie să intervină pentru a proteja interesele, integritatea fizică sau chiar viața copilului aflat în situații de risc. În general, acest lucru se va întâmpla în cazul în care copilul este lăsat fără îngrijire parentală sau în cazurile în care rămânerea în familie reprezintă o amenințare pentru viața și sănătatea acestuia. În astfel de cazuri, sarcina reprezentării intereselor copilului este atribuită autorității tutelare teritoriale sau locale, care decide plasarea copilului (plasament de urgență sau planificat). Așadar, în astfel de cazuri, autoritatea tutelară locală dispune luarea imediată a copilului de la părinți sau îngrijitori și referă cazul către procuror pentru acționarea în instanță în ceea ce privește luarea copilului de la părinți.

Legea nr. 140 prezintă un principiu de ultimă soluție, și anume în conformitate cu articolul 5 din lege, autoritățile tutelare trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a ajuta și susține copiii și familiile acestora în vederea prevenirii separării familiei sau, după caz, a reintegrării în familie. În cazul în care acest lucru nu este posibil, sunt posibile diverse forme de plasament în interesul superior al copiilor, conform prevederilor Legii nr. 140.

73. A se vedea Capitolul 1, Urmărirea penală a făptuitorilor: cadrul normativ și de reglementare național și unele observații privind practicile de implementare a acestora; 1.2 Prezentare generală a cadrului normativ și de politici în vigoare.

74. Ibid. 35, art. 10.

75. Codul Familiei nr. 1316 din 26.10.2000, art. 71, disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112685&lang=ro

Plasamentul de urgență se aplică în cazul luării copilului de la părinții săi sau până la identificarea îngrijitorilor. Aceasta implică plasarea de către autoritatea tutelară locală timp de până la 72 de ore, cu posibilitatea prelungirii plasamentului până la 45 de zile. Plasamentul poate include: a) rude sau alte persoane cu care copilul are o relație strânsă stabilită, b) serviciu de plasament de tip familial și c) plasament în îngrijire rezidențială.

Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului Profesional de Asistență Parentală și standardele minime de calitate⁷⁶ definește că prioritate pentru plasarea sub tutelă ar trebui să fie mai degrabă în familia extinsă, decât în alte tipuri de plasament, iar în cazul în care acest lucru nu este posibil, prioritatea plasării ar trebui să fie acordată serviciilor de tip familial și nu serviciilor rezidențiale. Serviciile de plasament rezidențial pot lua forma de case comunitare, a unui centru de plasament temporar și a altor facilități rezidențiale. Legea acordă prioritate îngrijirii în familie față de plasarea rezidențială, în cazurile de separare de părinți. Cu toate acestea, provocările rămân, și anume există o lipsă de pregătire în ceea ce privește identificarea formelor alternative de plasament care să ofere copilului o protecție imediată și o lipsă de servicii de intervenție în situații de criză în timpul nopții, la sfârșit de săptămână, precum și servicii mobile (chiar dacă astfel de servicii multidisciplinare au fost dezvoltate de ONG-uri); există o lipsă acută de servicii de asistență psihologică și nu există programe de reabilitare și reintegrare comprehensive și pe termen lung pentru copiii care au suferit de exploatare și abuz sexual.

Procesul ineficient de identificare a formelor alternative de plasament duce la separarea victimelor de mediul lor de suport (membri ai familiei extinse, prieteni, colegi susținători etc.), deoarece copiii sunt trimiși în principalele orașe ale țării, unde sunt disponibile centre de plasament. O astfel de îndepărtare nu este întotdeauna în interesul superior al acestor copii.

Comitetul Lanzarote a identificat câteva practici promițătoare. În **Bosnia și Herțegovina**, Casele sigure/Medica Zenica sunt structuri pentru victimele violenței în general, cazând, de asemenea, și copii victime ale abuzului sexual⁷⁷. Copiii din Casa sigură li se oferă terapie și sunt ajutați să ia contacte cu instituțiile guvernamentale relevante (poliție, centru de servicii sociale, Instanță de Judecată, Procuratură, administrația locală și alte instituții) și alte ONG-uri pentru exercitarea integrală a drepturilor acestora și pentru satisfacerea necesităților lor. Pe durata șederii în case aceștia sunt, de asemenea, implicați și în procese de educație și dezvoltare.

Comitetul Lanzarote a identificat, de asemenea, mai multe proceduri promițătoare, și anume acestea se referă la dezvoltarea unor tipuri specifice de plasament pentru copiii victime (**România**); asigurarea unor termene de timp variate pentru îndepărtarea, în funcție de situație, a copilului, conform calificării în urma evaluării (**Croația**); posibilitatea înlăturării unui copil victimă a violenței sexuale din mediul său familial, fără a fi necesară obținerea consimțământului părintelui sau al tutorelui legal, care a fost pus sub acuzare sau suspectat că a comis o astfel de infracțiune împotriva copilului (**Portugalia**); nesepararea fraților/surorilor și plasarea acestora împreună în asistență maternală (**România**). Comitetul de la Lanzarote invită, de asemenea, Părțile să susțină schimbul de bune practici dezvoltate de societatea civilă pentru a se asigura că principiul interesului superior al copilului este respectat, la determinarea celui mai potrivit tip de asistență pentru copiii care au fost abuzați sexual în cercul de încredere. Comitetul consideră, de asemenea, că înainte de a se recurge la înlăturarea victimei, ar trebui preferată îndepărtarea făptuitorului, întrucât corespunde mai bine interesului superior al copilului, deoarece copiii tind să perceapă îndepărtarea lor din mediul familial ca pe o pedeapsă pentru că au dezvoltat abuzul comis asupra lor.⁷⁸

2.5 CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Legea nr. 140 care reglementează raportarea obligatorie a potențialelor cazuri de neglijare, abuz, violență și exploatare a copiilor a reprezentat un reper major în lupta împotriva violenței împotriva copiilor. Dar nu a produs toate efectele anticipate. În unele sectoare, în special sectorul sănătății, nu au fost observate modificări în comportamentul profesional de distanțiere și denegare acestei probleme. Volumul critic de instruire necesară pentru implementarea schimbării în sectorul în cauză, nu a avut loc sau riscă să nu fie menținut. A existat o creștere a numărului de cazuri raportate în special în sectorul educației, dar astfel de cifre arată că multe cazuri de violență, abuz sexual, exploatare sexuală și trafic de copii rămân neobservate și frecvența violenței împotriva copiilor nu pare să scadă.

76. Hotărârea Guvernului nr. 760 din 17.09.2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate, <http://lex.justice.md/md/354816/>

77. Consiliul European, Raportul de implementare, Protecția copiilor împotriva abuzurilor sexuale în cercul de încredere: Cadrul. Primul raport de implementare, adoptat de Comitetul Lanzarote la 4 decembrie 2015, disponibil în engleză la: <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>

78. Idem.

În ultimii 15 ani s-a depus un efort extraordinar pentru angajarea de asistenți sociali la nivel național. Asistenții sociali și specialiștii în protecția copilului îndeplinesc o sarcină importantă și sunt, de cele mai multe ori, copleșiți de diferitele sarcini pe care trebuie să le îndeplinească. În prezent, capacitatea de management a cazurilor este în dezvoltare. Astfel de eforturi sunt subminate de lipsa serviciilor comunitare pentru prevenirea situațiilor de abuz, neglijare și exploatare, susținerea familiilor social vulnerabile și referirea cazurilor victimelor, pentru îngrijiri adecvate și holistice. Va fi nevoie de ani de zile pentru a ajunge la nivelul la care pachetul minim de servicii va fi disponibil în fiecare raion.

Dezvoltarea și impactul instrumentelor comune asupra mecanismelor de cooperare intersectorială pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victimelor și potențialelor victime ale violenței trebuie documentate pentru a fi împărtășite cu alte părți la Convenția de la Lanzarote ca fiind o practică promițătoare a măsurilor de reglementare puse în aplicare.

Cu toate acestea, instruirea privind utilizarea acestor instrumente ar trebui să fie dezvoltată în continuare, în special în sectorul sănătății, pentru a permite asistenților medicali, lucrătorilor medicali și asistenților medicilor de familie să se familiarizeze și să utilizeze astfel de instrumente pentru raportarea potențialelor cazuri de exploatare și abuz sexual. De asemenea, este nevoie de susținere pentru îmbunătățirea comunicării și cooperării dintre diferiți profesioniști la nivel local, pentru a preveni eventuale întâzieri în ceea ce privește răspunsul, absența deciziei și monitorizarea ulterioară privind managementul cazurilor.

Ar trebui dezvoltate în continuare mecanisme credibile de auto-raportare de către copii, în special pentru copiii plasați în servicii de îngrijire alternativă. Numărul cazurilor suspectate de violență împotriva copiilor, inclusiv exploatarea și abuzul sexual, precum și răspunsurile furnizate pentru remedierea unor astfel de situații trebuie raportate în mod sistematic și regulat de către MSMPs.

Ar trebui explorate strategii pentru a asigura aplicarea efectivă a legislației naționale actuale, pentru a garanta că pot fi instituite mecanisme adecvate, inclusiv mecanisme financiare pentru desemnarea specialiștilor în protecția copilului în toate localitățile care depășesc 1 500 de persoane.

Este necesară facilitarea creării de servicii de consiliere psihologică specializată și servicii de asistență pentru familiile și copiii care au fost victime ale exploatării și abuzului sexual. În plus, trebuie abordată lipsa unui pachet minim de servicii pentru a răspunde nevoilor copiilor.

În sfârșit, există necesitatea dezvoltării în continuare a serviciilor de plasament comunitare de urgență pentru copiii care trebuie separați de mediul lor familial pentru protecția proprie, în scopul menținerii acestor copii în comunitatea lor, atunci când se consideră că acest lucru este în interesul superior al acestora.

3. Prevenirea exploatării și abuzului sexual asupra copiilor: Calificarea profesională, informarea copiilor, siguranța în mediul online, campanii de conștientizare și monitorizarea ulterioară a abuzatorilor

3.1 INTRODUCERE

Prevenirea se referă la abordarea abuzului și exploatării sexuale a copilului înainte de a se produce și se presupune că acest lucru nu poate fi realizat fără modificarea normelor sociale, atitudinilor și comportamentului față de copii și adolescenți. În cel de-al doilea raport de implementare, Comitetul de la Lanzarote recomandă organizarea de măsuri preventive, care să se concentreze pe particularitățile exploatării și abuzului sexual asupra copiilor și asupra dezvoltării unei instruirii specifice privind abuzul sexual și exploatarea sexuală.⁷⁹

Atitudinile față de abuzul sexual și exploatarea copiilor sunt, în general, ostile, fără de încredere față de copil și învinovățindu-l. Mult prea frecvent, copiii nu sunt crezuți atunci când dezvăluie experiențe privind exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor sau pot fi incriminați în loc să fie tratați ca victime. Discriminarea și accesul precar la resurse și servicii fac ca copiii din grupurile defavorizate, care sunt excluși social, să fie mai vulnerabili.

Programele de formare și sensibilizare pentru profesioniștii, care au contacte regulate cu copiii, și anume din sectoarele educației, sănătății, protecției sociale, justiției și ordinii publice, precum și din domeniile aferente sportului, culturii și activităților de agrement, contribuie la prevenirea abuzului sexual și exploatării sexuale și permit consolidarea cunoștințelor adecvate cu privire la mijloacele de identificare și raportare a acestor cazuri.

Programele de educație publică care utilizează mass-media și, din ce în ce mai mult rețelele sociale sunt considerate, în general, ca fiind o componentă cheie a prevenirii. Eforturile de prevenire au recunoscut din ce în ce mai mult importanța implicării bărbaților și a băieților în eforturile de schimbare a atitudinilor și comportamentului în ceea ce privește abuzul și exploatarea sexuală și violența bazată pe gen, în general.

Școlile sunt adesea cele mai bune locuri pentru a oferi o educație centrată pe prevenție, care se axează pe copii și tineri. Evaluările programelor livrate în școli și care se concentrează mai ales pe atingerile sigure și cele periculoase arată o serie de rezultate pozitive, cum ar fi îmbunătățirea gradului de conștientizare a copiilor, creșterea numărului de cazuri dezvăluite, reducerea auto-învinuirii de către copiii vizați și o victimizare redusă mai târziu în viață. Programele de prevenire pot acoperi întreaga școală, inclusiv atitudinile și comportamentul cadrelor didactice cu privire la violența bazată pe gen.

3.2 FORMAREA PROFESIONALĂ ȘI CONȘTIENTIZAREA ÎN RÂNDUL PERSOANELOR CARE LUCREAZĂ CU COPII

Convenția de la Lanzarote impune părților să organizeze cursuri de formare profesională și creștere a gradului de conștientizare în rândul persoanelor care lucrează cu copiii în sectoarele educației, sănătății, protecției sociale, justiției și ordinii de drept, precum și în domenii aferente sportului, culturii și activităților de agrement,

⁷⁹. Ibid. 76.

pentru a-i face să aibă cunoștințe adecvate privind drepturile copilului ca concept general, precum și abuzul și exploatarea sexuală a copiilor și a mijloacelor de identificare și raportare a acestor cazuri (art. 5, alin. 1 și 2).

Hotărârea Guvernului nr. 270⁸⁰ definește responsabilitatea de bază a diferitelor instituții guvernamentale în ceea ce privește punerea în aplicare a activităților de prevenire, inclusiv a celor cu referire la abuzul sexual și exploatarea sexuală. Aceasta a fost consolidată de **Instrucțiunea privind mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor de bunăstare a copilului**⁸¹ care nu a fost încă pus în aplicare. Multe activități de formare au fost și continuă să fie desfășurate în sectoarele educației, sănătății, protecției sociale, justiției și odinii publice și în domenii aferente sportului, culturii și timpului liber. Oferirea unei liste lungi și incomplete a cursurilor de formare desfășurate în ultimii cinci ani nu se califică ca contribuție a diferitelor ministere la implementarea Convenției de la Lanzarote, deoarece aceasta nu va reuși să informeze dacă o masă critică de profesioniști a fost instruită pentru a aduce schimbări cu privire la această problemă.

Ministerele în cauză au depus eforturi considerabile, cu susținerea donatorilor externi și a actorilor societății civile, pentru a oferi o formare adecvată profesioniștilor aflați în contact regulat cu copiii, după promulgarea de noi legi și a Deciziilor cheie ale Guvernului, precum **Hotărârea Guvernului. Nr. 270**. După cum s-a concluzionat în timpul misiunii de cercetare din mai 2019, cursurile de formare au fost, de obicei, de bună calitate și au implicat un număr semnificativ de profesioniști din sectoarele în cauză. În unele sectoare, fie că este vorba de educație, justiție și protecție socială, se pare că participarea la astfel de cursuri de formare a fost obligatorie pentru anumite categorii de personal și este posibil să fi acoperit aproape toți profesioniștii în profesii specifice (cum ar fi procurorii, de exemplu).

Dar se pare, de asemenea, că rămân multe lacune. Acest lucru se datorează în principal faptului că aceste activități de prevenire nu sunt structurate într-o strategie sau plan de acțiune clar și responsabilitățile sunt slab definite. Acest lucru se datorează în parte faptului că multe cursuri de formare necesită susținerea partenerilor externi, care deseori au propria agendă și se axează pe probleme sau programe specifice. Acest lucru duce la o situație care poate fi descrisă drept „paharul pe jumătate plin sau pe jumătate gol”: mulți subiecți sunt acoperiți, dar numai o parte din profesioniștii în cauză au participat la aceste cursuri de formare. Lacunele apar în ceea ce privește numărul profesioniștilor instruiți și uneori în direcționarea specifică a grupurilor țintă, dar, de asemenea, și în subiectele abordate. Acest lucru duce la o lipsă de coerență în abordarea formării profesionale (fără priorități definite pentru învățarea continuă; duplicarea în diferitele module propuse etc.).

În consecință, este necesară o mai bună definire a competențelor de bază impuse profesioniștilor care lucrează cu copii. De exemplu, lucrătorii sociali au fost formați cu privire la evaluarea riscului primar, în timp ce formarea nu a fost extinsă și pentru lucrătorii din domeniul sănătății. Dincolo de cunoștințele tehnice, este nevoie de asemenea, de formarea profesioniștilor care lucrează cu copiii în ceea ce privește problemele atitudinale (de exemplu, privind înlăturarea percepției că copiii sunt parțial responsabili de ceea ce li s-a întâmplat și au consimțit inițial la acest lucru). Unele cursuri au vizat un public în general restrâns și trebuie să ajungă la mai multe categorii de profesioniști; acesta este, în special, cazul diseminării îndrumărilor privind abuzul sexual în mediul online.

Multe dintre aceste instruirii nu au fost integrate în mod sistematic ca parte a formării inițiale de bază pentru acești profesioniști. În consecință, investițiile vaste în resursele umane și financiare nu au produs rezultate durabile în îmbunătățirea competențelor de bază ale profesioniștilor cheie în ceea ce privește protecția copilului.

În afară de unele cursuri de formare organizate de ONG-uri, sesiunile de formare au fost de obicei organizate pentru profesioniștii dintr-un anumit sector (cum ar fi ofițeri de poliție sau profesori, sau procurori) și nu au permis crearea de echipe multisectoriale, care să lucreze împreună pe aceeași problemă în care formarea ar fi putut reprezenta o oportunitate unică de îmbunătățire a coordonării între actorii locali. Acest lucru se datorează în principal mandatului și responsabilităților diferitor ministere separate de nivel local, datorită procesului de descentralizare prin care s-au delegat funcții de bază, inclusiv formarea personalului din cadrul autorităților locale.

De asemenea, trebuie recunoscut faptul că instruirea profesioniștilor este afectată de o problemă structurală, și anume profesioniștii la nivel local au, de obicei, un nivel slab de calificare, care limitează de facto impactul instruirii. Aceasta se combină cu fluctuația ridicată de personalului (în special a asistenților sociali și ofițerilor de poliție) care creează o necesitate continuă a investiției în formare.

80. Ibid. 76.

81. Hotărârea Guvernului nr. 143 din 12.02.2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului, disponibilă la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=374294>

Conform Hotărârii Guvernului nr. 270, autoritățile tutelare locale și teritoriale joacă un rol important în realizarea prevenirii și identificării timpurii a copiilor aflați în situații de risc de abuz, neglijare, exploatare și trafic. Mandatul acestora este complex și nu poate fi desfășurat fără o pregătire solidă. Există o lipsă de claritate cu privire la obligațiile de instruire a personalului din autoritățile tutelare locale, cel angajat și plătit de autoritățile locale. Unii dintre profesioniștii implicați au fost instruiți, dar este posibil ca alții să nu fi fost implicați în formare, deoarece autoritățile locale nu dispun de mijloace și abilități pentru a organiza astfel de cursuri de formare. Acest lucru este deosebit de critic în cazul specialiștilor în protecția copilului, deoarece salariul redus propus duce la recrutarea de angajați necalificați.

Pentru personalul din sectoarele guvernamentale din domeniile sportului, culturii și recreerii, a fost elaborat un curriculum care se axează pe formarea animatorilor care facilitează activitățile extrașcolare în școli, precum artă, artizanat, sport, muzică și teatru. Aceasta a fost extinsă la membrii ONG care lucrează cu copiii, în scopul dezvoltării capacităților adulților aflați în contact regulat cu copiii, de a organiza activități psihosociale cu copiii. Această programă nu a fost instituționalizată și, în prezent, activitățile de formare privind protecția copilului au un caracter sporadic și sunt organizate și conduse de ONG-uri.

De fapt, foarte puține cursuri de formare au fost organizate pentru persoanele angajate în astfel de tipuri de activități cu copii, atunci când aceste sectoare sunt cunoscute a fi favorabile abuzului sexual și exploatarea sexuală. Aceasta înseamnă că un număr limitat de animatori care lucrează cu copii au fost instruiți în problemele privind copiii (comunicarea cu copiii, dezvoltarea copilului etc.) și în problemele privind protecția copilului, inclusiv conștientizarea cu privire la abuzul sexual și exploatarea sexuală a copilului.

3.3 SELECTAREA ȘI ANGAJAREA PERSOANELOR ÎN ACTIVITĂȚI CARE IMPLICĂ CONTACTE REGULATE CU COPIII

Convenția de la Lanzarote impune părților să reglementeze selecția în angajarea persoanelor în activitățile care implică contacte regulate cu copiii prin condiții de acces la aceste profesii și garantează faptul că candidenții la aceste profesii nu au fost condamnați pentru fapte de exploatare sexuală sau abuz sexual asupra copiilor (art. 5, alin. 3).

În Republica Moldova, la fel ca în alte state din Europa, legea definește o obligație de a verifica cazierul judiciar al persoanelor care urmează să fie recrutate în profesii al căror exercițiu implică contacte regulate cu copiii. În plus, de obicei sunt verificate și dosarele medicale. Codul Muncii⁸² include reglementări generale privind condițiile pe care trebuie să le respecte persoanele care doresc să practice o activitate didactică. Art. 296, alin. (2) din Codul muncii prevede următoarele: „Persoanele private de acest drept prin hotărâre judecătorească sau prin certificat medical relevant, precum și persoanele cu antecedente penale pentru anumite infracțiuni, nu vor fi acceptate să se dedice activităților pedagogice (didactice). Listele cu contraindicații medicale și infracțiunile care nu permit exercitarea activității pedagogice (didactice) sunt definite prin lege”. Nu există alte obligații în sectoarele de sănătate și sociale.

Reguli mai stricte se aplică în sectorul justiției, unde una dintre condițiile pentru ocuparea funcției de judecător sau de procuror este lipsa antecedentelor penale, astfel cum este prevăzut în Legea privind statutul judecătorului⁸³ și Legea cu privire la Procuratură⁸⁴. În organele de poliție, cerința pentru candidații care se alătură organelor este de a nu avea antecedente penale și de a nu fi urmăriți penal pentru săvârșirea infracțiunilor este prevăzută în Legea privind funcționarul public cu statut special din cadrul MAI.⁸⁵

Conform legii voluntariatului⁸⁶, se solicită informații privind starea sănătății candidaților, însă mijloacele pentru verificarea punerii în aplicare a acesteia sunt limitate. În plus, MSMPS nu deține mecanismele adecvate pentru a monitoriza situația copiilor implicați în aceste activități.

Aceste obligații existau înainte de ratificarea Convenției de la Lanzarote și nu au fost create noi obligații care să consolideze selecția candidaților din administrația publică, care lucrează cu copii, cum ar fi crearea profilului psihologic.

82. Codul Muncii nr. 154 din 28.03.2003, disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113032&lang=ro

83. Legea privind statutul judecătorului nr. 544 din 20.07.1995, art. 6 alin. (1) lit. d), disponibilă la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=346404>

84. Legea cu privire la Procuratură, art. 20, alin. (1), lit. g), disponibilă la: <http://lex.justice.md/md/363882/>

85. Legea privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne nr. 288 din 16.12.2016, art. 13 lit. f), disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110602&lang=ro

86. Legea voluntariatului nr. 121 din 18.06.2010, disponibilă la: <http://artico.md/wp-content/uploads/2017/01/Legea-nr.-121-cu-privire-la-voluntariat.pdf>

În plus, trebuie menționat faptul că o altă obligație a Convenției de la Lanzarote nu a fost pusă în aplicare: în prezent nu există o bază de date cu o listă de agresori sexuali, care ar putea fi consultată de potențialii angajatori.

Comitetul Lanzarote a identificat ca o practică promițătoare faptul că, în **Olanda**, este nevoie de un certificat pentru o bună conduită pentru aproape toate funcțiile în care profesioniștii lucrează cu copiii, de exemplu profesori, lucrători din domeniul tineretului și îngrijitorii de zi; un astfel de certificat este necesar și voluntarilor care lucrează cu copiii.⁸⁷

3.4 MĂSURI EDUCAȚIONALE PENTRU COPII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR ȘI SECUNDAR

Convenția de la Lanzarote impune Părților să ia măsuri preventive pentru exploatarea și abuzul sexual împotriva copiilor și să pună în aplicare măsuri educaționale pentru copii în timpul învățământului primar și secundar, inclusiv informații despre riscurile exploatarei sexuale și ale abuzului sexual, precum și despre mijloacele de protecție proprie, adaptate capacității lor de înțelegere. Aceste informații, furnizate în colaborare cu părinții, după caz, sunt furnizate într-un context mai general de informare privind sexualitatea și acordă o atenție specială situațiilor de risc, în special celor care implică utilizarea de noi TIC (art. 6).

MECC este angajat în cerința obligatorie de a include subiecte care se referă la riscurile exploatarei și abuzului sexual asupra copiilor în programele școlare. Acest lucru este destul de problematic, deoarece o astfel de sensibilizare se încadrează într-o agendă mai largă de dezvoltare a educației sexuale a adolescenților. Un astfel de învățământ se lovește de rezistența politică, iar unele grupuri de lobby sunt foarte active pe această temă și încearcă să corupă tinerii, când scopul de fapt, este de a-i echipa mai bine în vederea gestionării riscurilor. Pentru a identifica spațiul pentru educația sexuală, subiectul a fost integrat într-un modul de instruire privind dezvoltarea personală.⁸⁸ Dar o astfel de alegere strategică are și câteva implicații negative: pe de o parte, o abordare fragmentată a educației sexuale, în care unele subiecte sunt abordate și altele nu, pe de altă parte, nu acoperă toate grupele de vârstă ale copiilor.

Începând cu 2005, integrarea educației sexuale în sistemul de învățământ a fost luată în considerare în documentele de politică, precum Strategia națională pentru sănătate reproductivă⁸⁹. Chiar dacă educația sexuală în școli este obligatorie în conformitate cu Legea privind sănătatea reproductivă, educația pentru sănătate, inclusiv educația sexuală, este adesea limitată la lecții sporadice și ad-hoc predate de părinții care sunt medici. Evaluarea finală a Strategiei naționale de sănătate reproductivă concluzionează că Republica Moldova nu a introdus încă programe obligatorii de promovare a sănătății în școli, în ciuda faptului că au fost elaborate norme juridice pentru aceasta. Câteva subiecte importante referitoare la prevenirea exploatarei sexuale și abuzului sexual asupra copiilor au fost, de asemenea, ignorate: de exemplu, programele școlare exclud subiectul riscurilor privind exploatarea sexuală și abuzul sexual asociate utilizării TIC; acest subiect este discutat exclusiv în cadrul mai multor seminare organizate cu sprijinul societății civile. Noul curriculum școlar, adoptat recent, include subiecte în cadrul cărora ar putea fi acoperită siguranța copiilor online și educația sexuală. Cu toate acestea, exploatarea și abuzul sexual asupra copilului nu este prezentat ca domeniu obligatoriu pentru profesori pentru a fi acoperit în programa școlară. Este nevoie de mai multe activități și instruiți pentru profesori pe această temă, pentru a le îmbunătăți cunoștințele și capacitățile de a instrui copiii în mod corespunzător, precum și pentru a raporta cazurile de abuz asupra copiilor. Mulți profesori se simt inconfortabil și le lipsesc abilitățile necesare pentru desfășurarea sesiunilor pe probleme atât de sensibile.

În acest context, Comitetul Lanzarote a identificat câteva practici promițătoare relevante pentru Republica Moldova⁹⁰. În **Albania**, Ministerul Educației și Sportului, în colaborare cu Fondul ONU pentru Populație, a elaborat pachetul de programe „Competențe de viață și educație sexuală” pentru învățământul primar și pachetul didactic „Abilități de viață și educație sexuală” pentru învățământul secundar (pentru elevii cu vârste cuprinse între 12–16 ani). Pachetul are ca scop informarea și dotarea profesorilor și elevilor cu cunoștințe de bază și abilități adecvate vârstei acestora pentru a evita situațiile care implică violență sexuală și pentru ca aceștia să își conștientizeze sexualitatea. Acesta include informațiile referitoare la HIV și alte boli transmisibile sexual. În **Malta**, copiii sunt învățați cu privire la abuzul sexual în cadrul cercului lor de încredere de la o vârstă

87. Ibid. 69.

88. Acest modul integrează numeroase probleme, cum ar fi educația civică, identitatea personală și relațiile armonioase, adolescența și sexualitatea, sarcinile, comportamentul sexual, elementele de securitate cibernetică, relațiile de gen în viața reală și în mediul online, bolile cu transmitere sexuală etc. și permite protejarea unui spațiu pentru un astfel de tip de partajare de informații și de creștere a gradului de conștientizare.

89. Hotărârea Guvernului nr. 913 din 26.08.2005 cu privire la aprobarea Strategiei Naționale a sănătății reproducerii, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=305468>

90. Ibid. 70.

foarte fragedă. În școala primară, Echipa de prevenire a agenției Sedqa și Serviciile de siguranță a copilului din cadrul Departamentului Educație oferă lecții copiilor pentru a-i educa cu privire la o serie de probleme, inclusiv abuzul sexual. Copiii primesc informații referitoare la intimitatea propriului lor corp, comportamentul adecvat și abilități cu privire la ceea ce trebuie să facă în cazul în care comportamentul celor din jurul lor devine inadecvat sau abuziv, într-un mod prietenos copiilor prin seturi, jocuri, discuții și povești. În **Litania**, Ministerul Educației și Științei a aprobat Programul de pregătire pentru o familie și educație sexuală, cu scopul de a pregăti tinerii pentru viață și căsătorie, pentru a oferi cunoștințe despre familie, diferențele și asemănările de gen. Programele de învățământ preșcolar integrează subiecte referitoare la siguranța personală atunci când sunt implicate persoane necunoscute, cum ar fi refuzul invitațiilor, evitarea atingerilor și propunerilor și alte acțiuni, învățarea cum să caute suport și ajutor în caz de îngrijorare și pericol. Subiectul abuzului fizic, emoțional și sexual, precum și a asistenței în caz de abuz este integrat în programa de ciclu primar. Învățământul secundar abordează probleme precum limitele personale, dificultățile de a face o alegere liberă – factori externi și interni, capacitatea de a rezista influențelor negative. Informațiile referitoare la exploatarea sexuală și traficul de ființe umane, precum și materialele cu abuzuri comise asupra copiilor sunt integrate în programa de bază.

3.5 SIGURANȚA ÎN MEDIUL ONLINE PENTRU COPII

Viteza dezvoltării TIC necesită educarea constantă a copiilor cu privire la riscurile, tendințele și comportamentul sigur în mediul online. Informațiile cu privire la modalitățile de utilizare a internetului în condiții de siguranță și fără a-și expune viața privată trebuie să fie puse la dispoziția copiilor într-o limbă accesibilă pentru vârsta lor. Un număr mare de copii din Republica Moldova au un comportament riscant în mediul online, mai ales pentru că nu știu despre consecințele care ar putea rezulta dintr-un astfel de comportament.

În vederea realizării obiectivelor Strategiei de protecție a copilului 2014–2020, Guvernul a aprobat Planul de acțiune privind promovarea siguranței pe internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017–2020. Supravegherea implementării este responsabilitatea Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (MTIC). Planul stabilește drept priorități informarea copiilor și tinerilor despre riscurile mediului online, instruirea acestora privind navigarea sigură pe internet și a-i face mai responsabili pentru conținutul pe care îl plasează online (pct. 9, Capitolul III). Planul include adaptarea și diseminarea unui curs de formare electronic privind siguranța în mediul online și distribuirea „Ghidurilor privind drepturile omului pentru utilizatorii de Internet” în cadrul instituțiilor de învățământ.

Dar, așa cum s-a văzut anterior, programa școlară are o abordare foarte restrânsă și segmentată față de tema utilizării în siguranță a TIC și include doar anumite categorii specifice de vârstă. Programa la informatică pentru clasele V-VI cuprinde subiecte referitoare la siguranța în mediul online, precum: comunicarea interpersonală pe Internet, comportamentul pe internet, codul de conduită, securitatea navigării. Subiectul riscului de exploatare și abuz sexual în mediul online este total absent.

3.6 SERVICII DE ASISTENȚĂ ȘI CONSILIERE PRIN TELEFON/INTERNET

Convenția de la Lanzarote impune părinților să creeze servicii de asistență și consiliere prin telefon sau internet pentru a oferi consultanță apelanților, chiar în mod confidențial sau cu respectarea anonimității acestora (art. 13).

Republica Moldova are o **Linie de asistență telefonică pentru copii** finanțată de guvern și administrată de ONG-ul care câștigă licitația organizată de MSMPs. Copiii și adulții apelează pentru a obține suport emoțional, informații și sfaturi. În 2018, linia de asistență telefonică pentru copii a înregistrat 5853 de apeluri, 3751 dintre acestea fiind de la copii. 401 cazuri au fost raportate autorității tutelare fiind considerate forme grave de violență, dintre care 10 se referă la abuz sexual.⁹¹

Această Linie de asistență pentru copii oferă un exemplu solid de articulare consolidată cu serviciile sociale. Pe parcursul anului 2017, 589 de fișe de sesizare a unor presupuse cazuri de neglijare, abuz, exploatare, trafic și violență împotriva copiilor au fost referite autorităților din domeniul protecției copilului. La Strada a menționat că, la monitorizarea ulterioară a apelurilor care dezvăluie cazuri suspectate de către personalul său, au observat o îmbunătățire a calității evaluărilor și intervențiilor primare efectuate de autoritățile de protecție a copilului; de asemenea, au observat o implicare mai puternică a primarilor în monitorizarea ulterioară a cazurilor. Totuși, se observă faptul că violența sexuală împotriva adolescenților este încă abordată prin prisma stereotipurilor de gen, și anume fetele sunt considerate cele care induc abuzul, prin urmare este vina acestora. Violența fizică

91. Raport anual de activitate al Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii, 2018, disponibil la: http://lastrada.md/pic/uploaded/Telefonul%20Copilului_raport%20anual%202018.pdf

și psihologică împotriva copiilor din instituțiile preșcolare și școlare subliniază deficiența cadrelor didactice în aplicarea metodelor pozitive de educație. Pe lângă linia de asistență telefonică pentru copii, există un centru de servicii pe web <http://siguronline.md>, o platformă web, care facilitează raportarea cazurilor de abuz sexual în mediul online către Poliție, creat în 2016 și gestionat de către La Strada.

Se poate considera că au fost îndeplinite cerințele Convenției de la Lanzarote privind disponibilitatea serviciilor de asistență și consiliere la telefon.

3.7 PROGRAME ȘI MĂSURI PREVENTIVE DE INTERVENȚIE PENTRU POTENȚIALI AGRESORI

Art. 7 din Convenția de la Lanzarote stipulează că părțile la Convenție trebuie să ia măsuri pentru dezvoltarea de programe de intervenție eficiente sau măsuri concepute pentru a evalua și a preveni riscul săvârșirii de infracțiuni. Raportul explicativ al Convenției de la Lanzarote⁹² definește două categorii de persoane care pot beneficia de aceste măsuri: persoane care se tem că ar putea comite infracțiuni de natură sexuală față de un copil și persoane care au comis astfel de infracțiuni, dar nu au fost identificate de către autorități. Art. 15 și 16 statuează că părțile trebuie să evalueze riscul de recidivă în rândul persoanelor care au comis infracțiuni privind exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor, în vederea prevenirii și minimizării riscurilor de infracțiuni repetate de natură sexuală.

Înainte de a face față acestor obligații definite de Convenția de la Lanzarote, este important să menționăm că serviciile de reabilitare pentru infractorii sexuali continuă să fie slab dezvoltate în Republica Moldova. Există aproape o lipsă totală de programe de asistență pentru suspecții, inculpații sau vinovații de infracțiuni sexuale, inclusiv în faza de urmărire penală și în timpul procesului de judecată. Există un deficit clar în ceea ce privește resocializarea agresorilor sexuali aflați în detenție sau în probațiune. Personalul angajat în astfel de activități nu dispune de mijloacele adecvate pentru a-și îndeplini activitatea.

Dezvoltarea precară a acestor capacități pentru făptuitorii identificați nu a permis dezvoltarea corespunzătoare a serviciilor puse la dispoziția persoanelor care solicită susținere preventivă. În consecință, în Republica Moldova nu există servicii specializate pentru persoanele care se tem că ar putea comite infracțiunile stabilite în conformitate cu Convenția. Deși există posibilitatea de a beneficia de asistență psihologică privată, în principal din partea ONG-urilor, aceste servicii rămân, de asemenea, slab dezvoltate.

În special, este relevant în cazul Republicii Moldova, cel de-al doilea raport de implementare⁹³ al său, unde Comitetul Lanzarote invită părțile să ia în considerare luarea de măsuri pentru monitorizarea sau supravegherea persoanelor condamnate pentru abuz sexual asupra copilului, în cercul de încredere al copilului. În plus, Comitetul Lanzarote a îndemnat părțile, precum Republica Moldova, să implementeze programe sau măsuri de intervenție eficiente pentru persoanele, inclusiv copiii, care se tem că ar putea comite o infracțiune, pentru a preveni riscul săvârșirii unei infracțiuni și îndeamnă părțile care nu au făcut încă acest lucru, cum ar fi Republica Moldova, să pună în aplicare un instrument sau o procedură pentru a face o evaluare a gradului de pericolozitate și a posibilelor riscuri de repetare a infracțiunilor sexuale împotriva copiilor.

Pentru a soluționa lacunele cu privire la aceste servicii, Republica Moldova ar putea beneficia din experiența altor părți la Convenția de la Lanzarote⁹⁴. De exemplu, în **Austria**, Ministerul Federal al Economiei, Familiei și Tineretului oferă finanțare pentru „Centrele de consiliere pentru bărbați”, oferind sfaturi și terapie (cum ar fi selecția, terapia individuală, de grup etc.) oricărui bărbat care se teme că ar putea comite una dintre infracțiunile menționate în Convenție. În **Belgia** (comunitatea flamandă), „Opriți acum!” este o linie de asistență telefonică/site web înființat în mai 2017 pentru oricine se confruntă cu sentimente pedofile sau care este îngrijorat de sentimentele sau comportamentul său sexual față de copiii care nu au împlinit vârsta consimțământului, de a se angaja în activități sexuale. În **Croația**, în urma discuțiilor pe această temă în cadrul Comitetului Lanzarote, în decembrie 2017 a fost lansată o inițiativă pentru a dezvolta și introduce programe de intervenție prin asociații profesionale precum Asociația de Psihiatrie Croată, Asociația Medicală Croată etc. Comitetul Lanzarote a identificat „**Proiectul de prevenire Dunkelfeld**” ca practică promițătoare, înființat de o clinică universitară din Berlin, care oferă asistență terapeutică celor care se simt atrași sexual față de copii, cu scopul de a-i împiedica să comită o infracțiune. Pacienții învață să își controleze impulsurile prin sesiuni de lucru în grupuri de la cinci la opt pacienți.

92. Raport explicativ la Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatarea și a abuzurilor sexuale, Lanzarote, 25.10.2007, disponibil în engleză la <https://rm.coe.int/16800d3832>

93. Ibid. 70.

94. Ibid. 70.

3.8 CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Implementarea Convenției de la Lanzarote abordează numeroase probleme acoperite de diferite instruiți organizate în Republica Moldova; dar nu au fost elaborate programe de instruire, specifice pentru a aborda într-un singur curs toate problemele privind exploatarea și abuzul sexual asupra copiilor. Programele de formare inițială și continuă a specialiștilor din sectoarele educației, sănătății, protecției sociale, poliției, justiției, sportului, culturii și agrementului nu includ subiectul exploatării sexuale și al abuzului sexual asupra copiilor.

Formarea multisectorială a profesioniștilor care lucrează la nivel local, unde ar putea avea un impact major asupra îmbunătățirii coordonării și consolidării echipelor și asupra calității serviciilor furnizate, rămâne o problemă. Este posibil ca delegarea formării profesioniștilor către autoritățile locale să nu se deplaseze în direcția corectă.

Informațiile furnizate copiilor din sistemul educațional național nu corespund cerințelor cheie din Convenția de la Lanzarote din cauza lipsei unui modul cuprinzător privind educația sexuală pentru copii și, în principal, din cauza neabordării problemelor cheie referitoare la prevenire, precum riscurile asociate abuzului sexual și exploatării sexuale a copiilor asociate cu utilizarea TIC. Copiii nu sunt echipați să se protejeze și le lipsesc informațiile cu privire la persoanele sau autoritățile către care să își adreseze plângerea în caz de risc sau agresiune și care ar fi implicațiile unei astfel de decizii.

Republica Moldova se îndreaptă în direcția bună în ceea ce privește unele dintre cerințele pentru implementarea Convenției de la Lanzarote. Cerințele pentru furnizarea de servicii de asistență și consiliere la telefon și pe internet au fost îndeplinite. Sunt necesare eforturi suplimentare în ceea ce privește planificarea strategică pentru instruirea profesioniștilor, consolidarea selecției profesioniștilor care lucrează cu copiii, precum și formarea și selecția voluntarilor care lucrează cu copiii și siguranța în mediul online a copiilor. Revizuirea măsurilor educaționale pentru copii privind prevenirea exploatării și a abuzului sexual necesită un mediu politic favorizant pentru depășirea unora dintre blocaje, pentru a acoperi toate problemele pentru toți copiii, într-o abordare adecvată vârstei.

Prin urmare, este necesar să se elaboreze o strategie și un plan de acțiune privind prevenirea exploatării și a abuzului sexual cu responsabilități clar definite pentru diferitele ministere și părți interesate implicate.

Există, de asemenea, necesitatea dezvoltării unui modul comprehensiv de instruire privind toate aspectele referitoare la exploatarea și abuzul sexual, inclusiv siguranța în mediul online. Un astfel de modul de instruire de bază ar trebui să fie integrat în formarea inițială și formarea la locul de muncă pentru toți profesioniștii care lucrează cu copii.

MJ și MAI ar trebui să elaboreze o bază de date a agresorilor sexuali, care să poată fi accesată pentru consultare de către sectoarele care recrutează profesioniști care lucrează cu copii.

În cele din urmă, serviciile de reabilitare pentru infractorii sexuali trebuie în continuare dezvoltate la nivel național. Republica Moldova a fost îndemnată de Comitetul Lanzarote să dezvolte servicii specializate pentru potențiali agresori, inclusiv copii, care necesită suport.

4. Promovarea politicilor adecvate și a cooperării la nivel național împotriva exploatării și abuzului sexual asupra copiilor: Mecanisme de coordonare, colectarea datelor și monitorizarea impactului

4.1 INTRODUCERE

O strategie națională multisectorială sau un plan național de acțiuni pentru prevenirea și răspunsul la abuzul și exploatarea sexuală a copiilor, bazate pe prevederile Convenției de la Lanzarote, reprezintă o componentă cheie a unui sistem integrat de protecție a copilului, stabilind obiective specifice, măsuri de punere în aplicare și alocări bugetare direcționate. Coordonarea intersectorială între toate autoritățile guvernamentale centrale relevante și ONG-uri este centrul acestui mecanism. O unitate națională are, de regulă, mandatul de a promova și asigura coordonarea dintre departamentele administrației centrale, diferite provincii și regiuni, nivelurile centrale și alte niveluri ale guvernului, societatea civilă și sectorul privat, de a coopera cu agențiile locale și naționale care lucrează pentru a asigura implementarea efectivă a drepturilor copiilor și de a monitoriza implementarea eficientă a legilor și politicilor.

În sistemele descentralizate, necesitatea cooperării și coordonării este și mai vitală: autoritatea centrală trebuie să coopereze cu agențiile naționale și locale, care lucrează cu cazuri de exploatare și abuz sexual asupra copiilor. Unele aspecte cruciale în domeniul protecției copilului pot fi sub jurisdicția locală, cum ar fi reglementarea și organizarea serviciilor de ajutor social, asistență socială și sănătate și adoptarea de măsuri și structuri specifice pentru prevenirea și protejarea copiilor împotriva exploatării și abuzului sexual.

Convenția de la Lanzarote impune părților sale să:

- ▶ Elaboreze și să implementeze politici privind lupta împotriva abuzului sexual și exploatării sexuale a copiilor (art. 9 alin. 1);
- ▶ Asigure coordonarea acțiunilor la nivel național sau local între părțile interesate, inclusiv actorii societății civile, responsabili de protecția, prevenirea și combaterea exploatării sexuale și a abuzului sexual asupra copiilor (art. 10);
- ▶ Înființeze sau să desemneze anumite instituții naționale sau locale independente pentru promovarea și protecția drepturilor copilului și să se asigure că le sunt furnizate resurse și responsabilități specifice (art. 10).
- ▶ Creeze mecanisme specifice de colectare a datelor sau puncte focale, la nivel național sau local și în colaborare cu societatea civilă (art. 10, alin. 2).

4.2 OPȚIUNI DE COORDONARE NAȚIONALĂ

Când privim implementarea Convenției de la Lanzarote în Republica Moldova, se pare că nu a fost elaborată nici o strategie ca atare; nu a fost implementat niciun plan de acțiuni, care să abordeze în mod specific Convenția de la Lanzarote. MAI și MTIC au dezvoltat activități care se concentrează exclusiv pe unele aspecte ale exploatării și abuzului sexual în mediul online. De asemenea, nu există niciun mecanism specific de coordonare. În plus, lipsește o viziune comună cu privire la ceea ce trebuie să facă instituțiile de stat pentru a-și îndeplini obligațiile care decurg din ratificarea Convenției de la Lanzarote; acestea sunt în continuare slab înțelese de multe părți interesate, care consideră că ele sunt limitate la protecția în mediul online și ar trebui să fie unica

responsabilitate a MAI. Drept urmare, nu s-a elaborat niciun document de politică aferent și au fost depuse doar eforturi limitate pentru coordonarea diferiților actori și a părților interesate în acest domeniu.

O astfel de situație reflectă provocările existente în sectorul social în ceea ce privește punerea în aplicare a planurilor de acțiuni, a mecanismelor de coordonare eficiente și durabile și monitorizarea situației copiilor și a răspunsurilor aduse abuzului, exploatării și violenței împotriva copiilor. Problema nu este nouă: de exemplu, Indicele pentru protecția copilului pentru Moldova (2015)⁹⁵ a subliniat deja necesitatea îmbunătățirii mecanismelor formale de coordonare și cooperare intersectoriale în cadrul sectorului social.

Fiind conștient de existența în continuare a lacunelor în implementarea Convenției de la Lanzarote, Guvernul Republicii Moldovei a solicitat organizarea unei mese rotunde cu privire la acest subiect. Aceasta a fost organizată în februarie 2018 de Consiliul Europei, La Strada și de Guvernul Republicii Moldovei. Concluziile mesei rotunde au recomandat instituirea unei coordonări proactive, în cadrul platformelor existente, a autorităților publice și a intervențiilor ONG cu privire la implementarea eficientă a prevederilor Convenției de la Lanzarote și să lanseze elaborarea participativă a indicatorilor și procedurilor de monitorizare a punerii în aplicare a Convenției de la Lanzarote, precum și pregătirea feedback-ului către Comitetul Lanzarote⁹⁶. MAI a făcut eforturi pentru convocarea unui grup de lucru pentru implementarea Convenției de la Lanzarote, dar aceste eforturi nu au avut succes din cauza dificultății de a reuni toate părțile interesate cheie.

Atunci când analizăm situația din Republica Moldova și numărul limitat de actori implicați în numeroase strategii și planuri de acțiuni, ar fi recomandat să se evite pe cât posibil crearea unui nou mecanism de coordonare inter-instituțional pentru punerea în aplicare a Convenției de la Lanzarote; în schimb, ar putea fi luată în considerare o asemenea monitorizare ulterioară a mecanismelor de coordonare existente. În consecință, au fost explorate mai multe opțiuni ca parte a acestui exercițiu.

4.2.1 Coordonarea de către un singur minister

În prezent, MAI coordonează punerea în aplicare a Convenției de la Lanzarote, în ciuda faptului că, în conformitate cu Legea privind ratificarea Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual⁹⁷, MAI este desemnat ca autoritate națională responsabilă numai de punerea în aplicare a dispozițiilor art. 37 par. 1 din Convenție. În acest context, ministerul este activ în abordarea problemelor privind misiunea sa principală, în special exploatarea și abuzul sexual în mediul online, dar nu consideră că poziția sa este ideală pentru a fi responsabil de un nou mecanism de coordonare. Aceasta se bazează pe experiențele anterioare de coordonare la nivel național, atunci când a fost pusă în aplicare coordonarea orizontală, fără un coordonator care să fie mandatat să solicite acțiuni sau priorități specifice și pe reticența actuală din partea diferitelor ministere, în special a MSMPS, de a asigura dezvoltarea de noi mecanisme de coordonare pe probleme specifice.

MSMPS ar putea fi de asemenea, responsabil de coordonarea implementării Convenției de la Lanzarote. Aceasta ar oferi o pondere mai mare în planul de acțiuni care urmează să fie elaborat pentru asistența victimelor (în special, plasamentul adecvat, asistența psihologică și reintegrarea socială, inclusiv accesul la justiție). Cu toate acestea, există riscul ca obligațiile specifice privind implementarea Convenției de la Lanzarote să poată fi diluate în forumuri care abordează probleme mai largi, cum ar fi activitățile anti-trafic, răspunsul la violența împotriva copiilor, Strategia pentru protecția copilului etc.

Cel puțin, un astfel de mecanism de coordonare în cadrul unui minister ar oferi un spațiu pentru dialog între diferitele părți interesate, pe o anumită problemă, ar permite dezvoltarea unei strategii și a unui plan de acțiuni aferent și ar facilita coordonarea periodică între diferiți parteneri.

95. Indicele pentru Protecția Copilului, Moldova, 2015, disponibil în engleză la: https://cnpdc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/cpi_brief_moldova.pdf

96. Concluziile și recomandările mesei rotunde „Implementarea Convenției Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale: provocări și bune practici”, La Strada, 20–21 februarie 2018, disponibil la: http://lastrada.md/files/resources/3/Concluzii_i_recomand_ri_Masa_Rotund__20_21_februarie.pdf

97. Legea cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale nr. 263 din 19.12.2011, disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=13045&lang=ro

4.2.2 Strategia pentru protecția copilului

Strategia pentru protecția copilului (2014–2020)⁹⁸ este un document ambițios, care are ca scop asigurarea faptului că copiii din Republica Moldova cresc într-un mediu sigur și protejat, atât în casele lor, cât și în cadrul societății în sens mai larg.

Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei pentru protecția copilului (Planul de acțiuni)⁹⁹ abordează mai multe subiecte importante, inclusiv dezvoltarea serviciilor pentru copiii și familiile vulnerabile, dezvoltarea cadrului normativ și a resurselor umane necesare în cadrul sistemului de protecție a drepturilor copiilor.¹⁰⁰

MSMPS i s-a solicitat să „asigure coordonarea elaborării și promovării Planului de acțiuni, în ceea ce privește legătura cu autoritățile, organizațiile și instituțiile relevante.” Decizia Guvernului pentru aprobarea Planului de acțiune definește, de asemenea, că „monitorizarea punerii în aplicare a Strategiei privind protecția copilului pentru 2014–2020 este realizată de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care prezintă anual un raport Guvernului privind implementarea Strategiei” (art. 4).

Cu toate acestea, se pare că această strategie, care este pusă în aplicare printr-un plan multisectorial ambițios, nu are un mecanism de coordonare operațională, cum ar fi un comitet care reunește, în mod periodic, diferite părți interesate pentru a revizui implementarea acesteia. De asemenea, se pare că nu au fost efectuate exerciții de monitorizare și evaluare pentru a măsura progresul privind punerea în aplicare a Strategiei și a planului de acțiuni al acesteia. Fără reuniuni periodice, fără mecanisme de monitorizare și evaluare stabilite, planul de acțiuni pentru Strategia pentru protecția copilului pare să fi fost slab implementat. În timpul discuțiilor cu societatea civilă, din mai 2019, s-a estimat că aproximativ 10% din Planul de acțiuni a fost realizat până în prezent.

Planul de acțiuni nu acoperă toate acțiunile necesare pentru implementarea Convenției de la Lanzarote, dar ar putea fi posibilă integrarea unui plan de lucru pentru implementarea Convenției de la Lanzarote, într-un potențial viitor Plan de acțiuni al Strategiei pentru protecția copilului. UNICEF și MSMPS realizează în prezent o analiză intermediară a acestui plan, ceea ce ar conduce, în principiu, la dezvoltarea unui Plan de acțiuni revizuit al Strategiei de protecție a copilului. Procesul de revizuire ar reprezenta o bună oportunitate de a integra punerea în aplicare a Convenției de la Lanzarote într-un Plan de acțiuni multisectorial ridicat la nivelul unei strategii naționale. În plus, Strategia pentru protecția copilului dezvoltă o abordare similară cu cea recomandată pentru implementarea Convenției de la Lanzarote (reforma legislativă, concentrarea pe prevenirea și dezvoltarea serviciilor pentru copiii aflați în situații de risc sau victime ale abuzului, violenței și exploatării). Strategia promovează, de asemenea, și o abordare multisectorială pentru a soluționa problemele cheie de protecție a copilului. Cu toate acestea, principala provocare în ceea ce privește această abordare constă în capacitatea de a coordona și monitoriza implementarea unui astfel de plan multisectorial. Dacă nu se pune în aplicare un mecanism de coordonare operațională, integrarea acțiunilor și a măsurilor specifice pentru punerea în aplicare a Convenției de la Lanzarote în cadrul Strategiei de protecție a copilului ar rămâne ineficientă în practică.

4.2.3 Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului

Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului (CNPDC)¹⁰¹ este un organism politic guvernamental care oferă vizibilitate elaborării și implementării politicilor de protecție a drepturilor copiilor și familiilor. CNPDC este prezidat de Primul ministru, iar Ministrul sănătății, muncii și protecției sociale este vicepreședintele. Calitatea de membru al acestuia include reprezentarea la nivel înalt a ministerelor de resort, sectorului justiției, oficiului ombudsman-ului, reprezentanților societății civile și ai ONU. Copiii și tinerii nu au reprezentare sau participare directă, aceștia sunt percepuți, în principal, ca beneficiari reprezentați de organizații membre.

98. Ibid. 17.

99. Ibid. 17.

100. În special, Planul de acțiuni vizează: 1) Crearea de subdiviziuni specializate în cadrul structurilor teritoriale de asistență socială; capacitățile acestora vor fi consolidate prin profesionalizarea personalului și implementarea modulelor IT privind „protecția copilului”, pentru o mai bună gestionare a fiecărui caz și monitorizarea eficientă a activității tutelare; 2) Crearea de servicii variate, inclusiv servicii psihosociale pentru familii și copiii victime ale abuzurilor și neglijării, centre de maternale pentru mame și copiii acestora, precum și centre de asistență medicală prietenoase tinerilor, care să fie coordonate la nivel local sau regional; 3) Crearea de programe naționale pentru dezvoltarea abilităților parentale, care vizează promovarea practicilor non-violente de creștere a copiilor; 4) Crearea unei platforme de informare și suport pentru copiii cu părinți care locuiesc în străinătate; 5) Crearea de centre de zi pentru îngrijire timpurie (0,4–1,5 ani) și servicii speciale de intervenție timpurie pentru copii (0–3 ani), servicii de asistență pentru copii cu probleme de comportament, pentru copiii străzii, servicii de recuperare pentru copiii victime ale violenței, traficului de persoane și exploatării; 6) Organizarea educației și a serviciilor de asistență specializate pentru copiii cu dizabilități.

101. Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului a fost înființat prin Hotărârea Guvernului nr. 1001 din 30.09.2005, http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=104274&lang=ro

CNPDC este considerat „principalul mecanism național pentru coordonarea elaborării și punerii în aplicare a documentelor de politică în domeniul drepturilor copilului” în Republica Moldova¹⁰². Președinția Consiliului de către Primul ministru permite o abordare intersectorială mai bună a protecției drepturilor copilului și acordă o pondere adecvată deciziilor Consiliului, care urmează a fi puse în aplicare de ministerele în cauză. Un astfel de avantaj relativ își are costurile sale, iar într-o perioadă de instabilitate politică, Consiliul poate fi paralizat.

Consiliul nu este o agenție de implementare și nu are un mandat pentru monitorizarea situației copiilor la nivel național¹⁰³. Rolul Consiliului este să organizeze întâlniri cu privire la drepturile copiilor, să coordoneze pregătirea documentelor de politică privind problemele referitoare la copii. Acesta se poziționează ca o platformă pentru discuții între structurile guvernamentale și ONG-uri cu privire la problemele copiilor, în scopul consolidării parteneriatelor între profesioniști. În plus, Secretariatul Consiliului ține evidența serviciilor disponibile la nivel local și informațiilor privind planurile municipalității.

În acest context, Consiliul se confruntă, de asemenea, cu provocări serioase în ceea ce privește coordonarea. Reuniunile acestuia nu sunt organizate în mod periodic (Consiliul a avut trei reuniuni în 2014, cu accent pe minorii rămași fără îngrijire parentală, rata mortalității la copii și violența împotriva copiilor, o reuniune în 2015, 2016 și 2017 și două reuniuni în 2018). Acestea servesc ca o platformă pentru a evidenția axa principală a politicilor guvernamentale aferente îngrijirii și protecției copiilor, dar nu permit coordonarea actorilor pe teren și construiesc consensul asupra unei revizuirii cuprinzătoare a situației copiilor la nivel național și răspunsuri conexe.

Normele care guvernează activitățile Consiliului au o vechime de 20 de ani și, în mare parte, au devenit caduce. A fost lansat un proces de consultare pentru revizuirea acestui mecanism național atât la nivel național (CNPDC), cât și la nivel local (Consiliul Local pentru protecția Drepturilor Copilului) și, în prezent, este aproape de finalizare, cu un proiect de Regulament pus la dispoziția membrilor săi.

Acest proiect de Regulament definește principalele atribute ale Consiliului cum ar fi coordonarea și supravegherea punerii în aplicare a prevederilor Convenției ONU privind Drepturile Copilului, a altor tratate internaționale în domeniul drepturilor copilului la care Republica Moldova este parte (precum Convenția de la Lanzarote) și a politicilor naționale de protecție a drepturilor copilului, identificarea direcțiilor prioritare de intervenție în acest domeniu și coordonarea activităților în punerea în aplicare a politicilor naționale. Au fost definite noi responsabilități în comparație cu Hotărârea Guvernului privind aprobarea Regulamentului de activitate al Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului. Acestea includ coordonarea activității pentru întocmirea de rapoarte privind implementarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte în domeniul protecției drepturilor copilului; asigurarea interacțiunii cu mecanismele internaționale conexe, desfășurarea, după caz, a ședințelor comune cu ONG-uri specializate, în scopul promovării politicilor naționale privind protecția drepturilor copilului; asigurarea informării publicului larg cu privire la problemele actuale ale copiilor. Consiliul se va reuni periodic în sesiuni „după caz, dar nu mai puțin de o dată pe semestru” și se va crea un grup de lucru tehnic pentru soluționarea problemelor de protecție a drepturilor copilului, precum și alte grupuri tematice permanente sau temporare.

Crearea unui grup tematic privind punerea în aplicare a Convenției de la Lanzarote în cadrul acestui nou mecanism ar putea fi considerată o opțiune atâta timp cât un astfel de grup tematic intersectorial se va reuni la nivel tehnic. Aceasta ar permite funcționarea dinamică a unui grup de coordonare, cu capacitatea de a elabora și monitoriza punerea în aplicare a unui plan de acțiuni. Integrarea în cadrul unei astfel de structuri ar putea permite publicarea unui raport anual, pe baza informațiilor furnizate de autoritățile publice centrale, oferind o analiză a situației cu privire la problemele care afectează protecția copiilor și la tipul de răspunsuri implementate, compilând date relevante (tendențe în identificarea copiilor, tipuri de răspunsuri furnizate etc.), măsurarea progresului în atingerea obiectivelor specifice limitate în timp, măsuri de implementare centrate și alocarea resurselor financiare și umane, precum și identificarea provocărilor rămase de abordat.

102. Notă informativă la proiectul de hotărâre a Guvernului privind CNPDC, 2019.

103. În baza Regulamentului de activitate al Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 409 din 09.04.98, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=44198&lang=ro), Consiliul are următoarele obiective: să asigure respectarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului, alte documente internaționale relevante la care Moldova este parte și legislația națională privind protecția copilului și a familiei, să identifice direcțiile prioritare de intervenție în domeniul protecției copilului și a familiei, să promoveze politicile naționale și să coordoneze dezvoltarea strategiilor și programelor guvernamentale privind protecția copilului și a familiei și să consolideze parteneriatul social în domeniul protecției copilului și a familiei.

4.2.4 O comisie parlamentară

În unele țări din regiune, o comisie parlamentară dedicată copiilor oferă vizibilitate problemelor copiilor, creează consens politic în jurul problemelor privind protecția copiilor și monitorizează calitatea serviciilor; de obicei, aceasta atrage atenția mass-media. Aplicarea unui astfel de model în Republica Moldova ar prezenta avantajul depășirii problemelor aferente coordonării orizontale și aducerea legitimității reprezentanților aleși. Potrivit Indexului Protecției Copilului (2015), nu a existat niciun organ parlamentar cu un mandat clar pentru evaluarea, investigarea și soluționarea drepturilor copilului și a problemelor privind protecția copilului; blocajul Parlamentului în timpul misiunii de constatare din mai 2019 nu ne-a permis să ne întâlnim cu Comisia parlamentară „Protecție socială, sănătate și familie”. Lecțiile învățate de la alte țări au arătat, de asemenea, că o astfel de comisie parlamentară pentru copii ar trebui să existe pe lângă mecanismul de coordonare, nu în locul acestuia.

4.3 COORDONAREA LA NIVEL LOCAL

La nivel local, profesioniștii care lucrează cu și pentru copii, cum ar fi polițiștii, asistenții sociali și specialiștii în protecția copilului sunt coordonați de autoritățile tutelare locale, fiind primarii satelor (comunelor) și orașelor, așa cum sunt definite în capitolele anterioare privind Protecția și Prevenirea.

Există opinii diferite cu privire la funcționarea acestor comitete locale. Pe de o parte, mecanismul permite optimizarea de resurse limitate și dezvoltarea intervențiilor multisectoriale la nivelul copilului, familiei și comunității. Pe de altă parte, au fost identificate câteva provocări, și anume confuzia rolurilor asistenților sociali și a specialiștilor în protecția copilului, nivelul scăzut de calificare a profesioniștilor în cauză, cum ar fi specialiștii în protecția copilului, care vor fi finanțați din bugetul local și recrutați la nivel local.

Proiectul de Regulament aferent CNPDC intenționează să transforme aceste mecanisme la nivelul autorităților locale în Consilii Locale pentru protecția drepturilor copilului. Proiectul Regulamentului prevede mai multe funcții și responsabilități pentru aceste Consilii Locale. În mod special, Consiliile Locale ar:

- ▶ exercita responsabilitățile specifice CNPDC la nivel local, examinând problemele sistemice aferente protecției drepturilor copilului în unitatea administrativă teritorială;
- ▶ asigura coordonarea și participarea tuturor structurilor locale la protecția și promovarea drepturilor copilului în cadrul comunității;
- ▶ elabora și implementa planuri și programe locale și ar monitoriza funcționarea sistemului național de sesizare și respectarea drepturilor copiilor și adolescenților la nivel local;
- ▶ examina cazuri sistemice de încălcare a drepturilor copilului de către persoane fizice și/sau entități juridice;
- ▶ prezenta propuneri privind planificarea bugetară anuală a Consiliului districtual/municipal și ar dezvolta capacitățile profesionale ale personalului din instituțiile competente în domeniul protecției drepturilor copilului la nivel local.

Crearea Consiliilor Locale ar permite o legătură coerentă între strategia națională și strategiile locale specifice sectorului, în special în ceea ce privește rolul autorităților locale în dezvoltarea politicilor naționale la nivel local. Crearea acestor Consilii Locale ar avea, de asemenea, avantajul relativ de a sistematiza coordonarea părților interesate cheie la nivel local și de a institui responsabilități pentru monitorizarea prevenirii și a răspunsurilor la neglijare, abuz, exploatare și violență împotriva copiilor. Cu toate acestea, în prezent, autoritățile locale nu au, în mod necesar, capacități de a desfășura astfel de funcții de monitorizare.

Mecanismele de coordonare există, de asemenea, și la nivel de raion. Acesta este, în special, cazul comitetelor de combatere a traficului de persoane. Cu asistența UNICEF, CNPDC lucrează, în prezent, la dezvoltarea capacității comisiilor raionale prezidate de Președintele raionului. Avantajul relativ al acestora constă în capacitatea lor de a reuni diferitele sectoare la nivel tehnic.

4.3.1 Alocările bugetare

În procesul descentralizării, alocările bugetare realizate de administrația centrală către autoritățile locale sunt esențiale pentru asigurarea livrării serviciilor către copii. Cheltuielile subnaționale reprezintă aproximativ 25 la sută din cheltuielile guvernamentale generale. Acestea reprezintă mai mult de două treimi din cheltuielile din sectorul de învățământ, aproximativ jumătate în sectorul de agrement și al culturii și mai puțin de 10% în sectorul sănătății. Datorită capacității limitate de colectare a impozitelor și a bazei de impozitare restrânsă la

nivel local, doar 10% din unitățile locale sunt viabile din punct de vedere financiar și pot investi în dezvoltarea locală, inclusiv servicii pentru copii.

În prezent, în Republica Moldova există tendința de a delega mai multe responsabilități autorităților locale în ceea ce privește prestarea de servicii pentru copiii în situații de risc și copiii victime ale violenței, inclusiv exploatarea și abuzul sexual, pentru recrutarea de personal nou, cum ar fi specialistul pentru protecția copilului, pentru elaborarea de planuri de gestionare a cazurilor și monitorizarea calității răspunsului. Delegarea responsabilităților către autoritățile locale ridică problema echității în ceea ce privește accesul și calitatea serviciilor prestate copiilor victime. De obicei, este nevoie de un mecanism bugetar specific pentru a sprijini localitățile sărace pentru a asigura faptul că toți copiii, indiferent că sunt din comunități bogate sau sărace, au acces la servicii de aceeași calitate. În acest exercițiu nu a fost posibilă efectuarea unei evaluări a alocărilor bugetare realizate în sectorul social din Republica Moldova, deoarece nu au fost încă stabilite analize bugetare periodice, nici la nivel național, nici la nivel regional. Pe lângă asigurarea proporției bugetelor și cheltuielilor globale dedicate copiilor, un astfel de exercițiu ar fi permis o mai bună înțelegere a disparităților dintre regiuni și monitorizarea atenției suplimentare acordate celor mai defavorizate grupuri de copii.

Descentralizarea a început în 2014 și este implementată acum în întreaga țară. Aceasta ar trebui să fie însoțită de reforma organizării administrativ – teritoriale pentru a aborda fragmentarea țării în sate mici; o astfel de reformă teritorială este sensibilă din punct de vedere politic și întârzie acum de patru ani. În prezent, ca parte a reformei de descentralizare, majoritatea serviciilor de protecție socială primară și specializate trebuie finanțate din bugetele locale; în multe cazuri, acest lucru a fost imposibil doar pentru cele mai mici localități (veniturile proprii reprezintă în medie doar 13% din bugetul acestora, iar transferurile de la bugetul de stat reprezintă în medie 67% din bugetul lor). După cum a declarat Viorel Roscovan „Majoritatea administrațiilor locale au doar o funcție de reprezentare și nu o funcție de prestare a serviciilor”¹⁰⁴. Bugetele locale limitate, în special în cazul celor mai sărace localități ale țării, pun în pericol serviciile de protecție socială existente, deoarece diminuează capacitatea acestora de a planifica și aloca resurse pentru asigurarea sustenabilității serviciilor sociale și a susține măsurile pentru săraci. În plus, nu există o metodă coerentă pentru evaluarea prețului serviciilor sociale și analiza decalajelor pentru a informa și a angaja actorii decizionali privați în mecanismul de finanțare. Pentru moment, nu este posibil să se evalueze dacă delegarea mai multor responsabilități cheie la nivelurile locale va fi urmată de alocări financiare adecvate pentru dezvoltarea serviciilor, coordonarea diferitelor părți interesate, monitorizarea calității răspunsului și formarea personalului implicat în răspuns. În mod special, din cauza întârzierilor reformei teritoriale, lipsa unui mecanism financiar adecvat pentru susținerea celor mai sărace localități în vederea dezvoltării serviciilor, înseamnă că echitatea geografică în ceea ce privește disponibilitatea și calitatea și/sau accesul la servicii, nu este garantată în Republica Moldova.

Republica Moldova ar putea beneficia de bunele practici implementate prin Fondul de Inovare Socială din **Republica Serbia**. Acesta oferă finanțare pentru proiecte locale care țin de protecția socială, urmează căile direcțiilor de reformă strategice definite de Minister și oferă, de asemenea, soluții creative pentru prioritățile și preocupările locale. Pe de o parte, Fondul de Inovare Socială oferă subvenții pentru proiecte locale care implementează servicii sociale inovatoare, dezvoltă capacitățile părților interesate locale și gestionează cunoștințele obținute în aceste procese. Pe de altă parte, acesta promovează parteneriatul, în primul rând între ONG-uri și alți parteneri, precum autoritățile locale. Prin intermediul Fondul de Inovare Socială, proiectele locale introduc inovații în domeniul serviciilor sociale, testând noi tipuri de colaborare cu grupuri specifice de beneficiari, aducând schimbări în mediul organizațional specific sau oferind, pur și simplu, noi soluții pentru anumite probleme comunitare locale. Lecțiile învățate sunt readuse mai târziu în sistem, contribuind ca resursă pentru elaborarea politicilor. Unul dintre obiectivele fundamentale ale Fondul de Inovare Socială este încurajarea reformei sistemului de protecție socială și a instituțiilor sale. Având în vedere acest obiectiv, agențiile sociale statutare au fost incluse în toate parteneriatele de proiect. Acest concept permite transferul „lin” atât al practicilor, cât și al cunoștințelor obținute prin intermediul proiectelor locale către sistem și includerea acestuia în activitățile regulate. Presupunerea aici este că echipele de proiect vor crea servicii sociale noi și mai bune și că personalul său va dezvolta noi abilități și, prin aceasta, își va consolida propriile capacități. De asemenea, Fondul de Inovare Socială oferă suport tehnic pe durata implementării proiectelor locale prin consultanță, asistență pentru soluționarea problemelor, furnizare de informații relevante, instruire etc.

4.4 MONITORIZAREA

În multe țări, rolul oficiului ombudsman-ului, precum și instituțiile independente pentru drepturile omului este vital în monitorizarea respectării de către stat și a progresului în implementarea legilor și politicilor privind

104. Sistemul de administrație locală și finanțe din Republica Moldova, mai 2015.

drepturile copiilor și a protecției copilului. Acestea completează structurile de monitorizare guvernamentale eficiente și mecanismele de răspundere.

După o discontinuitate de trei ani, Ombudsman-ul Copiilor a fost numit la data de 8 aprilie 2016, în baza noii legi privind Avocatul Poporului (Ombudsman)¹⁰⁵. Oficiul funcționează cu resurse limitate, ceea ce reduce domeniul de activitate și responsabilitățile acestuia. Oficiul Ombudsman-ului din Republica Moldova nu respectă pe deplin Principiile de la Paris privind statutul instituțiilor naționale pentru drepturile omului¹⁰⁶, în special în ceea ce privește monitorizarea independentă a serviciilor furnizate copiilor. Potrivit ombudsman-ului pentru drepturile copiilor, Legea privind Avocatului Poporului definește mandatul oficiului acestuia și monitorizarea trebuie să fie efectuată de către instituțiile de origine. Rolul ombudsman-ului este să intervină ori de câte ori se consideră necesar, definind exclusiv un rol subsidiar a oficiului ombudsman-ului în monitorizare. Cu toate acestea, în timpul misiunii de constatare din mai 2019, nu a putut fi identificată nici o situație în care fusese exercitat un astfel de rol subsidiar.

Monitorizarea calității serviciilor oferite copiilor și familiilor, impactul instruirii și relevanța politicilor, inclusiv a politicilor de protecție a copilului este destul de slab la nivel global în Republica Moldova. Există multe motive pentru acest lucru: ministerele tehnice dețin mijloace limitate pentru a efectua monitorizarea în profunzime a propriilor servicii, descentralizarea a creat un sistem complex în care serviciile descentralizate nu mai sunt plasate sub responsabilitatea directă a ministerului de origine al acestora (acesta este, de exemplu, cazul direcțiilor pentru protecția copilului și a familiei), inspecția socială se limitează la controlul distribuției alocațiilor financiare; oficiul ombudsman-ului nu efectuează monitorizarea independentă a serviciilor pentru copii, instituțiile independente pentru drepturile omului au o capacitate limitată și nu dispun de spațiul politic pentru desfășurarea unor astfel de exerciții. Lipsa mecanismelor de monitorizare independente asociate cu lacune în procedurile și standardele adecvate reduce capacitatea părților interesate de a fi răspunzătoare în mandatul lor de protecția copiilor.

Pentru a spori eficacitatea Ombudsman-ului pentru copii, Republica Moldova ar trebui să revizuiască mandatul și resursele alocate oficiului acestuia. Un parteneriat mai puternic ar trebui dezvoltat cu Rețeaua Europeană a Ombudsman-ilor pentru Copii¹⁰⁷ și cu alte oficii ale ombudsman-ilor din Europa pentru a-și îmbunătăți capacitatea de a identifica și analiza încălcările drepturilor copilului (inclusiv prin mecanisme de plângere accesibile pentru copii), a formula și susține recomandările, a comunica preocupări și a media, convoca și construi punți de legătură între alte instituții publice și între Guvern și societatea mai largă, în privința problemelor drepturilor copilului.

Acest oficiu ar putea adopta o abordare sistematică, cum ar fi cea dezvoltată de Comisarul pentru copii și tineri din Scoția (**Regatul Unit**) care a elaborat o metodologie pentru realizarea evaluărilor de impact asupra drepturilor copilului din politica propusă. De atunci, mai multe instituții independente și organizații conexe din alte părți ale lumii au adoptat acest cadru pentru propriile scopuri. La fel de bine s-ar putea construi din practica promițătoare, cum ar fi efectuarea de cercetări și elaborarea de rapoarte bazate pe audieri și investigații (de exemplu, activitatea Comisarului copiilor pentru Anglia, Regatul Unit) sau efectuarea de cercetări pentru a examina cauzele fundamentale ale problemelor copiilor, așa cum au făcut-o multe dintre aceste instituții din Europa.

4.5 COLECTAREA DATELOR

În pofida eforturilor recente de colectare și publicare a datelor, colectarea datelor și gestionarea statisticilor ca activitate de bază pentru îmbunătățirea monitorizării și răspunderii rămâne, de asemenea, destul de slab dezvoltată în Republica Moldova, în special în sectorul social. Fiecare minister colectează date referitoare la sectorul său de activitate pe baza diferitor criterii. De exemplu, în identificarea potențialelor victime, fiecare minister publică numărul de cazuri referite autorităților tutelare. Aceste date nu se potrivesc cu statisticile colectate de MAI cu privire la numărul potențialelor victime ale exploatării sexuale și abuzului sexual referite secțiilor de poliție. Sectorul justiției își organizează statisticile fără a ține cont de vârsta victimelor, deoarece acestea sunt organizate în funcție de tipul de infracțiuni comise. Acest lucru creează o dificultate privind colectarea datelor dezagregate referitoare la numărul de copii implicați. De exemplu, în 2017, 176 de cazuri

105. Legea privind Avocatul Poporului (Ombudsman) nr. 52 din 03.04.2014, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112525&lang=ro

106. Principiile referitoare la statutul instituțiilor naționale (Principiile de la Paris), adoptate prin rezoluția Adunării Generale 48/134 din 20.12.1993, disponibile în limba engleză la: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/statusofnationalinstitutions.aspx>

107. Vezi mai multe detalii despre Rețeaua Europeană a Ombudsman-ilor pentru Copii la: <http://enoc.eu/>

de viol au fost aduse în atenția sectorului justiției, precum și alte 55 de infracțiuni sexuale, dar este imposibil să cunoaștem numărul copiilor care au fost victime ale unor astfel de fapte. Statisticile privind numărul de cazuri identificate nu surprind realitatea din teren deoarece doar puține cazuri duc la o condamnarea judiciară.

Nu există un mecanism care să centralizeze, să compileze și să analizeze date privind problemele de protecție a copilului din diferite ministere. După cum s-a menționat în studiul La Strada privind punerea în aplicare a Convenției de la Lanzarote¹⁰⁸, datele sectoriale nu sunt în prezent analizate calitativ pentru identificarea factorilor cheie de risc sau a noilor tendințe de abuz sexual și exploatare sexuală a copiilor.

În consecință, un astfel de sistem fragmentat de informații nu corespunde cerințelor din Convenția de la Lanzarote, în special în ceea ce privește necesitatea unei înțelegeri generale a prevenirii, protecției și urmării penale a abuzului sexual asupra copiilor.

În primul său raport de implementare¹⁰⁹, Comitetul Lanzarote „a constatat că, la majoritatea dintre Părți, nu există mecanisme specifice de colectare a datelor sau puncte focale abilitate cu colectarea datelor privind abuzul sexual asupra copiilor, în general, inclusiv în ceea ce privește abuzul sexual comise în cercul de încredere. Datele sunt colectate în mod fragmentar în contextul mai larg al tuturor tipurilor de abuz și neglijare a copiilor. Datele specifice privind abuzul sexual, inclusiv în cercul de încredere, sunt totuși esențiale pentru a dezvolta, ajusta și evalua politicile de protecție a copiilor în acest domeniu. Comitetul reiterează că Convenția nu impune instituirea unor mecanisme specifice. În consecință, mecanismele generale pot fi suficiente, dar aceste mecanisme generale trebuie să facă posibilă producerea de date precise și fiabile cu privire la fenomenul abuzului sexual asupra copiilor. Prin urmare, acest lucru este echivalent pentru părți cu o obligație de rezultat, nu de mijloace. În cazul în care, la fel ca în majoritatea părților, datele cumulate cu privire la victimele copii care există nu fac posibilă producerea de date corecte și fiabile referitoare la fenomenul abuzului sexual asupra copiilor comis în cercul de încredere, atunci situația nu este conformă cerințelor din Convenție.

Comitetul Lanzarote a elaborat un set de recomandări cu privire la măsurile care trebuie luate pentru a îmbunătăți punerea efectivă în aplicare a Convenției de la Lanzarote, în primul său raport de implementare. În ceea ce privește colectarea datelor, Comitetul Lanzarote recomandă, în mod special, ca Părțile să ia măsurile necesare pentru a asigura că mecanismele existente de colectare a datelor sunt capabile să producă date precise și fiabile despre fenomenul abuzului sexual asupra copiilor comise în cercul de încredere prin sub-totaluri specifice extrapolate din datele generale privind abuzurile¹¹⁰, să creeze un sistem național sau local de înregistrare a datelor bazate pe cazuri pentru abuzul sexual asupra copiilor comise în cercul de încredere, din diferite sectoare susceptibile de a intra în contact cu copiii victime în astfel de cazuri; astfel de sisteme administrative de colectare a datelor ar trebui puse în aplicare, permițând compararea și verificarea încrucișată a datelor astfel colectate la nivel național și evitarea duplicării¹¹¹; Invită părțile să numească o agenție națională sau locală abilitată să furnizeze rapoarte periodice cu privire la date agregate sau să înregistreze informații privind abuzul sexual asupra copiilor comise în cercul de încredere¹¹² și să asigure evaluarea continuă a eficacității mecanismelor sau a punctelor focale ale acestora în ceea ce privește capacitatea lor de a înfățișa situația reală de pe teren și de a produce date precise și fiabile.¹¹³

Republica Moldova s-ar putea baza, de asemenea, pe practicile promițătoare din Franța și Spania, identificate de Comitetul Lanzarote¹¹⁴: În **Franța**, Observatorul Național pentru Copiii aflați în Pericol (Observatoire national de l'enfance en danger) este mandatat să colecteze de la Departamentele din toată țara date bazate pe cazuri de abuz și neglijare a copiilor sub toate formele sale, incluzând astfel abuzul sexual asupra copiilor comis în cercul de încredere. În **Spania**, serviciile sociale, școlile, serviciile de asistență medicală și poliția din fiecare regiune raportează cazuri de abuz sexual asupra copiilor către centrele de sănătate socială și organismele publice responsabile de protecția minorilor (informațiile înregistrate acoperă vârsta, sexul, tipul de abuz, gravitatea abuzului, sursa raportului și naționalitatea victimei). Ministerul Sănătății, Serviciilor Sociale și Egalității, în colaborare cu comunitățile autonome, gestionează o bază de date națională online care conține datele transferate (Registrul Unificat al Abuzurilor pentru Copii – Registro Unificado de Maltrato Infantil – RUMI). Toate serviciile de protecție pot accesa acest registru.

108. „Exploatarea sexuală și abuzul sexual asupra copiilor. Implementarea Convenției de la Lanzarote de către Republica Moldova”, La Strada, 2017, disponibil la: http://lastrada.md/files/resources/3/raport_RO.pdf

109. Ibid. 76.

110. Ibid. 76, Recomandarea 14.

111. Ibid. 76, Recomandarea 15.

112. Ibid. 76, Recomandarea 20.

113. Ibid. 76, Recomandarea 21.

114. Ibid. 76.

De asemenea, Direcția Generală Justiție a Comisiei Europene, în cadrul **programului Uniunii Europene DAPHNE III**, a susținut elaborarea unui set minim de variabile și proceduri practicabile pentru a colecta date privind cazurile înregistrate de abuz asupra copiilor care ar putea fi adaptate la situația din Moldova. Acest sistem de Seturi Minime de Date privind Copiii expuși Abuzului și Neglijării (CAN MDS) a fost prezentat părților interesate din Chișinău la prima ședință din ianuarie 2019 a Comitetului de Coordonare a proiectului Consiliului Europei Protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual în Republica Moldova. În ciuda interesului ridicat, MMSPS coordonator a indicat că nu este în măsură să sprijine adaptarea și implementarea sistemului CAN MDS în Republica Moldova. În schimb, dezvoltarea colectării de date pe sectoare continuă sub diferite ministere.

4.6 CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În prezent, nu există nici o strategie și niciun plan de acțiuni pentru a merge mai departe în implementarea Convenției de la Lanzarote. Aceasta este, în parte, consecința faptului că MAI nu și-a avizat integral rolul, definit de Guvern, ca coordonator pentru punerea în aplicare a Convenției de la Lanzarote. Această situație trebuie corectată și instituit un mecanism de coordonare adecvat. Mecanismele slabe de coordonare se extind dincolo de implementarea Convenției de la Lanzarote și privesc întregul sector de protecție a copilului. De asemenea, există un deficit real al capacității de a monitoriza situația copiilor și calitatea răspunsului la încălcarea drepturilor acestora.

Pot fi luate în considerare mai multe opțiuni. Pe cât e posibil, se recomandă evitarea creării unui nou mecanism de coordonare specific. În schimb, trebuie să fie analizată în continuare consolidarea mecanismelor existente. Acest lucru ar putea include construirea pe baza capacității unui minister de a dezvolta un grup de lucru tehnic sau a oportunităților care apar, precum revizuirea Planului de acțiune pentru Strategia de protecție a copilului sau noua configurație a CNPDC pentru dezvoltarea și integrarea unui plan de lucru în scopul punerii în aplicare a Convenției de la Lanzarote.

Republica Moldova nu este singură în provocarea de a asigura o coordonare eficientă a Convenției de la Lanzarote la nivel național. Mai multe țări ar beneficia de îndrumări suplimentare în acest sens. Astfel, ar fi util ca Comitetul Lanzarote să elaboreze un set de recomandări care să depășească modelele de coordonare ad-hoc și să identifice practici promițătoare în ceea ce privește coordonarea implementării Convenției de la Lanzarote prin structuri consacrate.

Procesul de descentralizare a transferat autorităților locale responsabilități cheie din sectorul social. Cele mai mici se confruntă cu provocări majore în ceea ce privește capacitățile umane și financiare. Nu există dovezi precum că au fost puse în aplicare programe extinse pentru consolidarea capacității de protecție a copiilor a acestor autorități locale. În plus, se pare că nu există niciun mecanism care să ofere suport financiar suplimentar celor mai sărace localități, care să îi ajute să își îndeplinească obligațiile în materie de protecție a copilului. Acest lucru ridică îngrijorări cu privire la accesul egal la servicii și la echitate în ceea ce privește calitatea îngrijirii și protecției oferite copiilor victime ale exploatării și abuzului sexual.

Monitorizarea independentă a calității și relevanței serviciilor prestate copiilor victime ale exploatării și abuzului sexual trebuie consolidată în Republica Moldova, pe baza procedurilor și standardelor convenite. Această monitorizare trebuie extinsă la întregul sector de protecție a copilului.

În ceea ce privește colectarea de date există în continuare decalaje majore, care ar trebui abordate pentru a avea o imagine clară a situației copiilor victime ale exploatării și abuzului sexual.

Concluzii și recomandări finale

Un exercițiu de cartografiere nu se limitează la crearea unei imagini cuprinzătoare a ceea ce există pe teren, ci cuprinde și o analiză a sistemului de protecție a copilului. Aceasta necesită o analiză a situației în care se află țara în ceea ce privește așezarea progresivă a „blocurile de construcție” a unui mediu de protecție, care se concentrează pe includerea celor mai defavorizați copii și dezvoltarea unei culturi de prevenire și răspunsuri la încălcările drepturilor copiilor susținute de alocări bugetare relevante la toate nivelurile.

Republica Moldova oferă o imagine în contrast cu privire la implementarea Convenției de la Lanzarote și tipul de susținere și servicii oferite copiilor care au fost victime ale exploatării și abuzului sexual.

Trebuie recunoscute eforturile uriașe făcute în țară în ultimii 15 ani. A fost crescut numărul profesioniștilor care lucrează cu copiii pentru protecția acestora și pentru creșterea nivelului de calificare al acestora, au fost puse în aplicare noi servicii de către Guvern și ONG-uri și au fost dezvoltate câteva practici inovatoare cheie, cu accent în mod special pe obligația de a raporta cazurile suspecte de abuz, exploatare și violență împotriva copiilor. Astfel de eforturi vor fi continuate pe viitor. Cel mai probabil, investiția finanțării publice în sectorul social a crescut în mod drastic în aceeași perioadă, însă trebuie implementată o promovare solidă pentru a menține și crește în continuare, precum și a prioritiza investițiile.

Unele dintre decalajele menționate în acest raport sunt legate direct de nivelul sărăciei din țară, resursele limitate ale autorităților locale și gradul precar de dezvoltare a serviciilor. Nu există nici o soluție miraculoasă în această privință și va dura câțiva ani până când serviciile destinate victimelor exploatării și abuzului sexual vor fi disponibile pentru toți copiii în cauză, din toată țara.

Unele decalaje ar putea fi rezolvate fără resurse suplimentare și, în unele cazuri, a fost destul de dificilă înțelegerea motivului pentru care nu au fost întreprinse acțiuni pentru remedierea unora dintre aceste decalaje. În acest context putem menționa implementarea unor mecanisme dinamice de colaborare și coordonare pentru a se asigura faptul că întregul răspuns este superior sumei părților sale și absența unei strategii și a unui plan de acțiune aferent care să asigure punerea în aplicare a Convenției de la Lanzarote.

Unele probleme critice privind protecția copiilor trebuie să fie abordate în mod imperativ, iar Guvernului Republicii Moldova i se solicită să le soluționeze pentru a se asigura că interesul superior al copiilor este plasat în centrul răspunsului la protecția copilului la nivel național:

Privind prevenirea și combaterea exploatării sexuale și abuzului sexual asupra copiilor.

1. Există o necesitate urgentă de a rupe zidul tăcerii din jurul exploatării și abuzului sexual asupra copiilor. Aceasta va fi singura modalitate de a opera schimbări radicale la nivelul atitudinilor care permit sub-raportarea potențialelor cazuri de abuz, violență și exploatare împotriva copiilor, cu o atenție deosebită acordată situațiilor adolescenților. CNPDC și Consiliul Europei ar trebui să își unească forțele pentru dezvoltarea unei campanii de mobilizare pentru a rupe zidul tăcerii cu privire la violența sexuală împotriva copiilor. Aceasta nu trebuie să se concentreze pe diseminarea informațiilor referitoare la această problemă, așa cum se face de obicei, ci trebuie să urmărească mobilizarea persoanelor influente și a artiștilor cunoscuți pentru a lua o poziție în această privință. Acesta ar putea lua forma unor emisiuni TV și care ar avea ca scop schimbarea și eliminarea stereotipurilor și prejudecăților populației cu privire la violența sexuală și situația copiilor victime.

Privind protejarea drepturilor copiilor victime ale exploatării sexuale și abuzului sexual

2. MJ, MAI a MSMPS, Procuratura și Sistemul Judecătoresc ar trebui să revizuiască procedurile de urmărire penală și judiciare curente pentru a opri supunerea copiilor victime la interviurile repetate de către mai multe agenții în diferite locații.
3. MJ și MAI, Procuratura și Sistemul Judecătoresc trebuie să se asigure că tuturor copiilor victime ale exploatării și abuzului sexual li se vor acorda aceleași drepturi de protecție, inclusiv în timpul audierii acestora, în timpul procedurii judiciare care implică avocați, procurori și judecători special instruiți. Aceasta necesită

eliminarea limitei artificiale care acordă protecție specială copiilor care nu au împlinit încă vârsta de 14 ani și garantarea pe viitor a unei astfel de protecții speciale pentru toate victimele care nu au împlinit încă vârsta de 18 ani.

4. MJ și MAI, Procuratura și Sistemul Judecătoresc sunt obligate să se asigure că procedurile judiciare nu afectează în continuare copiii care au fost victime ale exploatării și abuzului sexual și să creeze spațiul juridic pentru a permite serviciilor sociale și ONG-urilor să ofere suport psihologic și psihosocial copiilor victime, din momentul depunerii plângerii și pe parcursul întregului proces, inclusiv – atunci când se solicită de către copil – în timpul interviurilor și audierilor.
5. MJ și MAI sunt obligate să se asigure că tuturor copiilor care au fost victime ale exploatării și abuzului sexual li se oferă asistență juridică gratuită, în cea mai timpurie etapă a procesului de urmărire penală. O astfel de asistență juridică ar trebui să fie obligatorie și nu opțională.
6. CNPDC ar trebui să emită o recomandare autorităților locale, susținută de consiliile locale pentru protecția drepturilor copilului, ca să organizeze în mod sistematic adăposturi de urgență alternative pentru copiii victime, pentru a permite menținerea acestor copii în comunitatea lor atunci când se consideră că acest lucru este în interesul superior al copilului.
7. MSMPS este obligat să elaboreze mecanisme de înaintare a unei plângeri, care să fie accesibile și prietenoase pentru copii, care să permită copiilor aflați în toate formele de îngrijire instituțională și alternativă să solicite ajutor în caz de riscuri grave de exploatare și abuz sexual. Astfel de mecanisme trebuie elaborate cu contribuția directă a copiilor plasați în îngrijire instituționalizată pentru a construi încrederea necesară în astfel de mecanisme.

Urmărirea penală a făptuitorilor

8. MJ i se cere să aplice propria legislație națională și să se asigure că, atunci când un copil victimă nuși mai suține declarațiile, urmărirea penală a infractorului este continuată în mod sistematic.

Privind promovarea politicilor adecvate și a cooperării naționale împotriva acestui fenomen

9. MSMPS, MAI, MJ și MTIC, în coordonare cu CNPDC, trebuie să instituie un mecanism pentru asigurarea dezvoltării unei strategii și a unui plan de acțiune aferent pentru implementarea Convenției de la Lanzarote însoțit de mecanisme de coordonare și monitorizare adecvate, inclusiv indicatori și responsabilități de monitorizare.
10. Aceste ministere, în coordonare cu CNPDC, trebuie să convină asupra tipurilor de date necesare pentru asigurarea urmăririi ulterioare corecte a problemelor privind exploatarea și abuzul sexual asupra copilului și să definească responsabilitățile diferitelor ministere în elaborarea și analizarea unor astfel de date în scopul pregătirii publicării de rapoarte anuale analitice.
11. Ca parte a viitoarei elaborări a unui potențial nou plan de acțiuni al Strategiei pentru protecția copilului, toate ministerele și ONG-uri în cauză trebuie să elaboreze o strategie pentru dezvoltarea capacităților profesioniștilor care lucrează la nivel local, care să includă instruirea pe probleme cheie privind exploatarea și abuzul sexual (de ex. identificarea potențialelor victime, elaborarea planurilor de management) și dezvoltarea de metode eficiente de a colabora și coordona intervențiile acestora.
12. Toate părțile interesate trebuie să ia măsuri pentru a asigura o participare mai puternică a copiilor la elaborarea și implementarea politicilor de prevenire a exploatării și abuzului sexual. Aceasta necesită, în mod special, contribuirea la dezvoltarea capacității consiliilor de tineret și a grupurilor de tineri voluntari, în informarea și creșterea gradului de conștientizare a semenilor lor cu privire la riscul de exploatare și abuz sexual, inclusiv pe internet.

Bibliografie

Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Familiei și Copilului din Republica Moldova (APSCF): Index pentru Protecția Copilului Moldova 2015

Linie de asistență pentru copii 116 111: Raport de activitate, 2017

Convenția Consiliului Europei privind Protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (Lanzarote, 25.X.2007, 23 pagini)

Consiliul Europei: Congresul Autorităților Locale și Regionale. Comitetul pentru Activități Curente. Legislație regională și acțiuni pentru combaterea exploatării și a abuzurilor sexuale asupra copiilor (CG/ACT(22)1; Restrânsă, 14 martie 2012, 11 pagini)

Consiliul Europei: Participarea copiilor și tinerilor în Republica Moldova. O revizuire a politicii Consiliului Europei (Consiliul Europei, Strasbourg, 2013)

Consiliul Europei: Comitetul Lanzarote. Răspunsuri la chestionarul de ansamblu general – Republica Moldova (T-ES (2014) GEN-MD. Răspunsuri înregistrate de Secretariat la 3 februarie 2014; 41 pagini)

Consiliul Europei: Planul de acțiune pentru Republica Moldova 2017–2020 (17 ianuarie 2017, 40 de pagini)

Consiliul Europei: Comitetul Lanzarote. Comitetul părților la Consiliul Europei, Convenția privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale. Raport de implementare Protecția copiilor împotriva abuzurilor sexuale în cercul de încredere: Cadrul. Primul Raport de implementare, adoptat de Comitetul Lanzarote la 4 decembrie 2015 (Consiliul Europei, 2017, 142 p.)

Consiliul Europei: Convenția de la Lanzarote. Răspunsuri la chestionarul tematic; Republica Moldova. A doua rundă de monitorizare tematică „Protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, facilitată de TIC” (T-ES(2017)ICT-MD. Răspunsuri înregistrate de Secretariat la 27 octombrie 2017; 22 pagini)

Consiliul Europei: Comitetul Lanzarote. Comitetul părților la Consiliul Europei, Convenția privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale. Raport de implementare Protecția copiilor împotriva abuzurilor sexuale în cercul de încredere: Strategiile. Al doilea Raport de implementare, adoptat de Comitetul Lanzarote la 31 ianuarie 2018 (Consiliul Europei, 2018, 54 p.)

Consiliul Europei: Masa rotundă „Punerea în aplicare a Convenției Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale: Provocări și bune practici” (Chișinău, 20 – 21 februarie 2018)

Eurostat: Evaluarea globală a sistemului statistic național al Republicii Moldova (februarie 2019)

La Strada: Sinteză a raportului de activitate Prevenirea exploatării sexuale a copiilor, 2015

La Strada: Declarație 21 noiembrie 2017 (2 pagini)

La Strada: Siguranța copiilor în mediul online (2017)

La Strada: Exploatarea sexuală și abuzurile sexuale asupra copiilor. Implementarea Convenției de la Lanzarote de către Republica Moldova (2017, 60 pagini)

La Strada: 18 noiembrie; Ziua europeană pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (fluturaș, 2017)

La Strada: Asigurarea accesului victimelor violenței sexuale la o protecție juridică și socială adecvată (2015, 81 pagini).

La Strada: Asigurarea drepturilor victimelor infracțiunilor sexuale. Analiză practicii judiciare în Republica Moldova (2017, 177 pagini)

La Strada: Normele penale naționale și standardele internaționale relevante în domeniul infracțiunilor sexuale (raport de compatibilitate, 2018, 92 pagini)

Lumos: Revizuirea periodică universală – Republica Moldova – Raportul părților interesate de către Lumos. Trimitere de către Lumos cu privire la Republica Moldova în vederea examinării în cadrul celei de-a 26-a sesiuni a Grupului de lucru pentru revizuirea periodică universală în cadrul Consiliului Drepturilor Omului (21 martie 2016, 7 pagini)

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii: Copiii victimele infracțiunilor și procedurile juridice: cazul Republicii Moldova (2013, 64 pagini)

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii: Studiu sociologic în cadrul Cercetării OMNIBUS, Opinii și percepții cu privire la violența domestică și abuzurile împotriva copiilor (2015)

Oficiul Avocatului Poporului: Raport alternativ la Comitetul pentru Drepturile Copilului (2017, 11 pagini)

Oficiul Avocatului Poporului: Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în 2017 (2018, 248 pagini)

Oficiul Avocatului Poporului: Raport privind respectarea drepturilor copilului în Republica Moldova în 2017 (2018, 160 pagini)

Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 409/1998 privind aprobarea Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului.

Republica Moldova, Legea nr. 66 din 5 aprilie 2012 privind modificarea și completarea Codului de Procedură Penală

Republica Moldova, Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 privind Protecția specială a copiilor aflați în situații de risc și a copiilor separați de părinți

Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08.04.2014 privind aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul de cooperare inter-agenții pentru identificarea, evaluarea, sesizarea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențialelor victime ale abuzului, neglijării, exploatării și traficului

Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 434, din 06.10.2014 privind aprobarea Strategiei privind protecția copilului pentru 2014–2020

Republica Moldova nr. 68 din 14 aprilie 2016 privind Expertiza judiciară și Expertul judiciar.

Republica Moldova nr. 196 din 28 iulie 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative;

Republica Moldova nr. 137 din 29 iulie 2016 privind reabilitarea victimelor infracțiunilor.

Republica Moldova, Nota informativă la Proiectul de Hotărâri Guvernului privind Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Roman Cazan, Secretar General Adjunct al Guvernului, 2019.

Republica Serbia, Ministerul Muncii, Ocupării Forței de Muncă și Politicii Sociale: Fondul de Inovare Socială. Realizarea schimbărilor prin parteneriat (PNUD / Uniunea Europeană, Belgrad, iunie 2005, 24 pagini)

Rodgers, S. și Wermeling, L. (2018). Munca socială în Moldova în secolul XXI: Reflecțiile specialiștilor Fulbright, *Asistență socială și educație*, Vol. 5, Nr. 3., pp. 28–37.

Roscovan, Viorel: Sistemul de administrație locală și finanțe din Republica Moldova (mai 2015)

Terre des Hommes Moldova: Proiect „Pentru o viață fără violență a copiilor din Moldova; realizări după doi ani de la punerea în aplicare” (2017, 32 pagini).

FNUP: Raport de evaluare finală Strategia națională de sănătate reproductivă 2005–2015 în Republica Moldova (FNUP, 2016, 78 pagini)

Oficiul de Cercetare al UNICEF: Promovarea Drepturilor Copiilor. Un studiu global al instituțiilor independente pentru drepturile omului pentru copii (Raport Innocenti, 2012)

UNICEF: Sisteme de protecție a copilului. Set de instrumente de cartografiere și evaluare. Ghidul utilizatorului (37 pagini)

UNICEF: Copii fără îngrijire parentală adecvată; Evaluarea tutelei legale și informale în îngrijirea și protecția copilului în Republica Moldova (2015, 85 pagini)

UNICEF: Copiii din Republica Moldova; O analiză a situației, 2016 (2017, 99 pagini).

UNICEF – Statistica Moldova: Copiii Moldovei. Publicație statistică (2017, 254 pagini).

Centrul de Drept al Femeilor: Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova (2015, 125 pagini)

www.coe.int

Consiliul Europei este organizația lider în domeniul drepturilor omului pe continentul european. Aceasta include 47 de state membre, dintre care 28 sunt membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput să protejeze drepturile omului, democrația și preeminența dreptului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.